

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

MUOTIKUVITTAMINEN SUOMALAISSA MEDIASSA

ASIAKASTYÖNÄ TOTEUTETTU KUVITUSKUVA 2000-LUVUN VERKKOMEDIASSA

TEKIJÄ: Sirpa Heiskanen

Koulutusala Kulttuuriala		
Koulutusohjelma Muotoilun koulutusohjelma		
Työn tekijä Sirpa Heiskanen		
Työn nimi Muotikuvittaminen suomalaisessa mediassa: Asiakastyönä toteutettu kuvituskuva 2000-luvun verkkomediassa		
Päiväys 18.11.2013	Sivumäärä/Liitteet	53/0
Ohjaaja Mariella Rauhala		
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Annaliina Heiskanen		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on muotikuvittaminen suomalaisessa mediassa. Työ on henkilökohtainen ja työelämäha- kuinen hanke, joka muodostuu teoreettisesta sekä toiminnallisesta osiosta. Lähtökohtana sille on tekijän henkilö- kohtaiset intressit sekä yhteistyökumppanilta saatu toimeksianto.</p> <p>Monimuotoisen työn aineisto pohjautuu pääasiassa kirjallisiin lähteisiin. Tietoperustan oleellisia vaiheita kuva- taan teorial tietoon nojaten, muotoilijan ja kuvittajan näkökulmasta. Tässä, työn ensimmäisessä vaiheessa perehdy- tään kotimaisen mediaan sekä sen visuaalisuuteen. Osiossa käydään läpi myös toiminnallisessa vaiheessa hyö- dynnettävien analyysimenetelmien taustoja ja kirjallisuutta.</p> <p>Työn toiminnallisessa osiossa toteutetaan muotiaiheinen kuvituskuva ulkopuoliselle toimeksiantajalle. Kuva julkais- taan osana kotimaista muotiblogia ja prosessia avataan sekä verbaalisin että visuaalisia keinoin Anja Hatvan, Charles Peircen, Victor Papanekin sekä Henri Poincarén analyysimalleja hyödyntäen.</p> <p>Projekti on tekijälle ammatillisesti tärkeä, sillä kokonaisuudella pyritään kehittämään muotoilijan ammatillisia val- miuksia kuvittajana sekä avaamaan konkreettisia työelämäyhteyksiä. Opinnäytetyöprosessi käsittää kaiken tausta- aineiston kokoamisesta aina kuvan suunnitteluun ja toteutukseen saakka.</p>		
Avainsanat Media, muotiblogi, muotikuvittaminen, muotikuvitustaide, semiotiikka, visuaalisuus		

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Design			
Author Sirpa Heiskanen			
Title of Thesis Fashion illustration in Finnish media: Customized art work in 2000 web media			
Date	18.11.2013	Pages/Appendices	53/0
Supervisor(s) Mariella Rauhala			
Client Organisation /Partners Annaliina Heiskanen			
<p>Abstract</p> <p>The theme of the thesis is fashion illustration in Finnish media. It is a personal project and the starting point was the author's own interests and external assignment. The work includes two phases, a theoretical and functional one, and the aim is to create contacts to working life in media business.</p> <p>As a multifaceted project the data is mainly based on literary sources. The most essential phases on the basic information section are described from a designer's and illustrator's point of view using epistemology. In this first section the thesis focuses on Finnish media and its visual appearance. The background and literature of analytical methods, which were used in the functional phase of the project, were examined.</p> <p>On the productive phase a fashion-themed illustration is produced for an external client. The picture is published on a Finnish fashion blog and the process is opened up both verbally and visually using Anja Hatva's, Charles Peirce's, Victor Papanek's and Henri Poincaré's analytical methods.</p> <p>The project is professionally significant for the author because the entire process is based on developing the designer's professional skills as an illustrator and opening up concrete contacts to working life. The process includes everything from collecting the epistemology up to designing and execution.</p>			
Keywords Media, fashion blog, fashion illustration, fashion illustration art, semiotics, visuality			

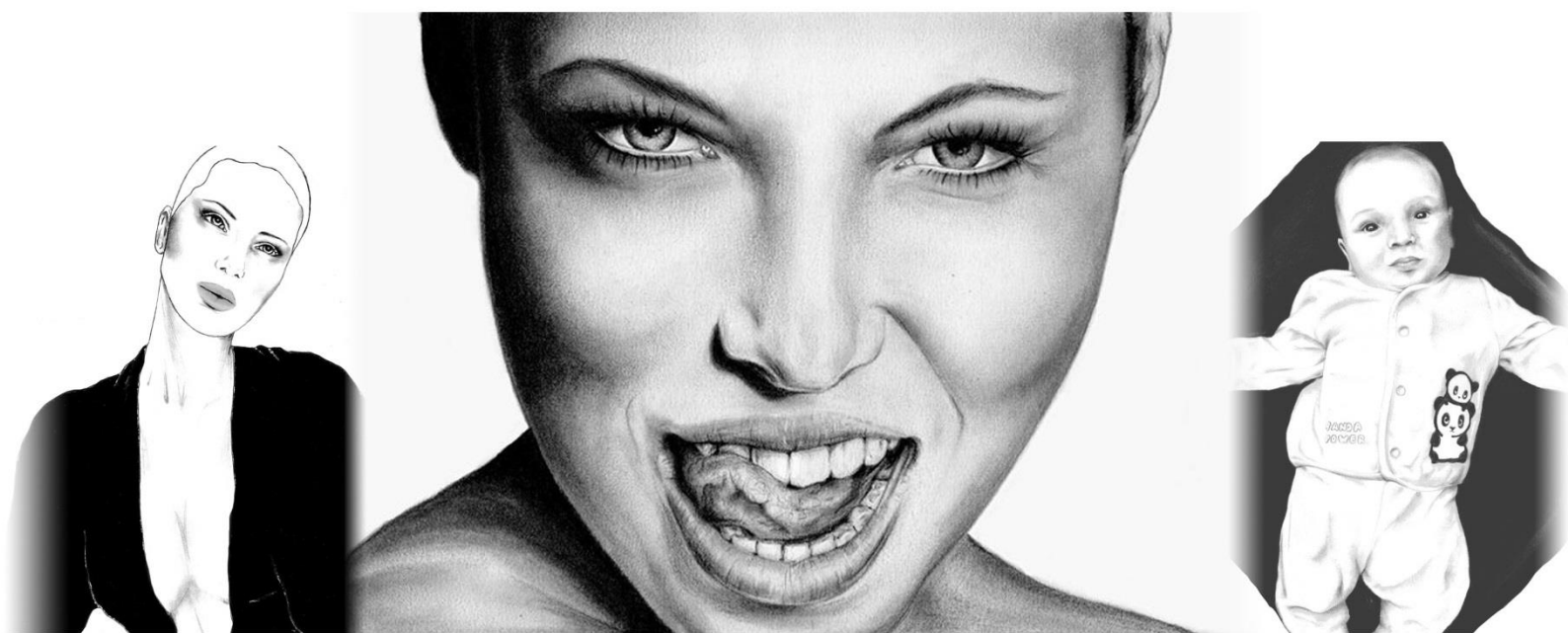
Coco Chanelin sanoin *muoti* ei ole ainoastaan vaatteita ja pukeutumista, vaan muotia on koko ympäröivä maailma. Sillä ei ole yhtä ainutta alkupistettä, eikä kukaan lähtökohtaisesti *keksi* muotia. Se ei ole suoranaudessa yhteydessä aikaan tai paikkaan eikä muoti ole vain tämän päivän ilmiö. Sen elementit kulkevat sykleissä. Muodille tarvitaan kuitenkin hahmo, tekijä, joka osaa tulkita ympäröivää maailmaa ja muuntaa sen osa-alueet ymmärrettävään muotoon. Näin syntyvät muoti-ilmiöt ja käyttömuoti. Niillä puolestaan on alku- ja päätepisteensä ja niille voidaan osoittaa omat tekijänsä.

"Fashion is not simply a matter of clothes. Fashion is in the air, born upon the wind. One intuit it. It is in the sky and on the road."

(Vogue-lehden www-sivut 2009. *People and parties. Mademoiselle Coco Speaks*).

Itse määrittelen muodin tiettyyn ajankohtaan sidoksissa olevana makusuuntauksena, joka on osa jokapäiväistä yhteiskuntaamme, halusimme sitä tai emme. Se on sidoksissa aikaan, tekijänsä persoonaan ja sosiokulttuuriseen ympäristöön. Estetiikkaa, joka ulottuu aina kuvataiteeseen ja kirjallisuuden saakka. Se onko jokin muotia juuri sillä hetkellä, on seurausta ihmisten yleisestä mielipiteestä. Esimerkiksi eurooppalaisessa kuvataiteessa sivellintekniikka oli *trendikäs* ja vahvasti esillä renessanssi aikaan, kun taas nykypäivänä keskitytään enemmän tietotekniseen kuvankäsittelyyn ja sen mahdollisuuksiin.

Mielestäni muoti on taidetta, joka syntyy ajan ilmiönä ja on vahvasti kytköksissä kauneuteen ja estetiikkaan. Ihmisillä, myös minulla, on tarve nähdä ja tuottaa jotain kaunista, vaikka maailma ympärillämme olisi kuinka karu tahansa. Luomme sillä mielikuvia, illuusioita ja toteutamme omaa haavemaailmaamme. Muun muassa professori Ritva Koskennurmi-Sivonen (2012, 13) näkee muodin itseilmaisun muotona, jolla on oma logiikka sekä käyttötarkoitus ja jota jokainen ilmentää omalla tavallaan. Hän puolestaan pohjaa ajatuksensa semiotikoiden Roland Barthes ja Michael Carterin julkaisuihin (2012). Myös minä ilmaisen itseäni visuaalisin keinoin, kuvataiteen ja piirtämisen avulla. Muotipiirtämisestä onkin muodostunut keino, jonka avulla pystyn ilmaisemaan ja visualisoimaan asioita, joihin sanat eivät kykene. Se toimii työvälineenä suunnitteluprojekteissa, mutta toisaalta persoonallisella kädenjäljelläni luon aina jotain uutta ja uniikkia, merkityksellisiä taideteoksia.

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
1.1	Työn tausta	9
1.2	Lähtökohta ja tavoitteet	10
1.2.1	Työn toimintaympäristö	12
1.3	Yhteistyökumppanuus	13
1.3.1	Annaliina Heiskanen	14
2	MEDIA.....	16
2.1	Verkkomedia	16
2.2	Journalismi	17
2.2.1	Visuaalinen journalismi	18
2.2.2	Muotijournalismi.....	19
3	VISUAALINEN KULTTUURI	21
3.1	Kuvan ja sanan semiotiikka.....	22
3.1.1	Pragmaattinen semiotiikka	23
3.1.2	Kuvitustaide, kuvatoimittaminen ja muotipiirtäminen	25
3.1.3	Piirroskuva osana journalismia	25
4	TOIMEKSIANTO	28
4.1	Tehtävänanto ja tehtävän purku	28
4.2	Kuvan tehtävä	30
5	TEHTÄVÄNANNON TOTEUTUS.....	31
5.1	Itsereflektio ja oma kuvitusidentiteetti.....	32
5.2	Luova prosessi.....	33
5.3	Kuvan rakentuminen	34
5.4	Kuvitustyö käytännössä	37
5.5	Kuvan funktioanalyysi	44
6	ARVIOINTI JA PALAUTE	48
7	LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

Opinnäyteytöni aiheena on muotikuvittaminen osana kotimaista journalismia ja nykymediaa. Kokonaisuus muodostuu taiteesta, muodista sekä mediasta ja perehdyn erityisesti journalismiin muodin ja kuvittamisen näkökulmasta sekä kuvan rakenteeseen ja kuvittamiseen. Työ on toiminnallinen ja työelämähakuinen hanke, jossa lähtökohdat ja tavoitteet korostuvat kokonaisuuden kaksijakoisuudessa: sen teoriaosuudessa sekä ulkopuoliselle toimeksiantajalle toteutetussa muotikuvitustyössä. Työn toimeksiannossa hyödynsin Anja Hatvan kuvan analyysimallia ja lopputulosta tarkastelin Victor Papanekin luoman funktioanalyysin pohjalta. Prosessin aikana tutustuin luovuuteen, sen teorioihin sekä tarkastelin omaa toimintaani ja työn lopputulosta itserefleksion kautta.

Opinnäytetyöni pääteeman muotikuvittamisen miellän *taiteen* alalajiksi. Taiteen lisensiaatin Anja Hatvan (1993, 14) mukaan taide itsessään on hyvin tulkinnanvaraista ja vetoaa lähtökohtaisesti katsojan tunteisiin subjektiivisella tasolla. Se ei välitä informaatiota vaan luo mielikuvia ja antaa katsojalle täyden tulkinnanvapauden. Subjektiivisuutensa vuoksi taide on kytköksissä yhteiskunnan politiisiin ja moraalisiin arvoihin, trendeihin sekä tulevaisuuden skenaarioihin. Riisutussakin muodossa se heijastelee yhteiskunnan senhetkistä tilaa. Mutta mikäli taiteen yhteyteen liitetään jokin muu termi, kuten esimerkiksi journalismi, muuttuu sanan koko merkitys. Taidejournalismi käsittelee kohdettaan objektiivisella tasolla ja välittää faktoihin perustuvaa tietoa (Taiteen edistämiskeskuksen [www-sivu](http://www.sivu.fi) 2013).

Muotikuvittamisessa yhdistyy muodin visuaalisuus sekä informatiivisuus. Muotoilijan näkökulmasta katsottuna piirretty muotikuva toimii osana luomisprosessia. Se välittää tietoa sekä avaa suunnitelman sisällön kuvallisen ilmaisun keinoin vedoten katsojan järkeen ja tunteisiin. Piirros on visuaalinen muistiinpano, joka jäsentele, selkeyttää ja antaa hajanaiselle idealle muodon. Luonnosomaisenkin muotipiirros herättää katsojan mielenkiinnon ja luo mieleen visuaalisen muistijäljen. Oikein käytettynä piirros voi myös syventää katsojan aiempia mielikuvia tai luoda uusia merkityksiä, jopa kokonaisia assosiaatioketjuja, kuten ääni- ja tuoksumuistoja sekä tunteita. (Hatva 1993, 20.)

Taidetta ja muotikuvittamista voidaan tarkastella kuitenkin myös kaupallisista lähtökohdista. Ne ovat keinoja myydä mielikuvia asioista tai tuotteista vedoten ensisijaisesti katsojan tunteisiin. Mielikuva-markkinoinnin lisäksi erityisesti piirretyt muotikuvat ovat viime aikoina nostaneet statustaan mediasa ja taidepiireissä ja vakiinnuttaneet asemansa journalistisena viestimenä. Aiemmin niitä hyödynnettiin lähinnä painetussa mediassa, mutta internetin yleistyttyä muotipiirroksot ovat levinneet myös osaksi internetaineistoa. Verkkojulkaisujen ja blogien lisääntyessä kuvat leviävät nopeammin yhä laajemmalle yleisölle. Tämä puolestaan kehittää kilpailua ja nostaa suunnittelijoiden, muotoilijoiden ja kuvittajien arvostusta.

Media-alan laajeneminen, verkkomedian yleistyminen ja muotipiirtämisen ajakohtaisuus vaikuttivatkin oleellisesti opinnäytetyöni rakenteeseen. Hankkeesta muodostui teoreettinen ja produktiivinen kokonaisuus, jossa perehdyin muotikuvittamiseen ja muotimediaan suunnittelijan sekä kuvittajan näkökulmasta. Työn tavoitteena oli työelämähakuisen projektin toteuttaminen ulkopuoliselle toimeksiantajalle, urasuuntautuminen muotijournalismin ja muotikuvittamisen pariin sekä oman ammattitaidon kehittäminen luovan prosessin avulla. Nämä elementit yhdistyivät luontevasti toimeksiannossa, jossa valmistin uniikin kuvitustyön kotimaiseen muotiblogiin. Opinnäytetyöni kirjallisessa raportissa kuvaankin koko prosessia aina työn alkutilanteesta lopputulokseen ja palautteeseen saakka.

1.1 Työn tausta

Pienestä pitäen olen tulkinut ympäristöä hyvin visuaalisesti. Lämpömittariin katsomatta saatoinkin pukea päälleni karvareunuksisen toppatakin, vain koska se oli *esillä*, kalenterissa *luki* syyskuu ja ulkona *näytti* viileältä. Todellisuudessa isä ja äiti saivat hävetä silmät päästään, kun astelimme siskoni kanssa koulusta kotiin talvivaatteisiin kääriytyneinä yli kahdenkymmenen asteen helteessä. Muistan myös, kuinka erään partioleirin rastilla katselin hernepussia ihastellen kuivattujen herneiden vihreyttä, vaikka tehtävänantona oli yrittää arvata herneiden oikea lukumäärä. Oma arvioni lukumäärästä heitti muutamalla sadalla. Tuona hetkenä se ei tuntunut kuitenkaan oleelliselta. Mielessäni vilisi vain muistoja kesän ensimmäisistä tuoreista herneistä ja ideoita, mihin kuivattuja herneitä voisi hyödyntää.

Opinnäytetyöni aiheen valinnassa oleellista oli juuri henkilökohtainen kiinnostus visuaalista kulttuuria kohtaan. Minua on aina kiehtonut kuvataiteen sekä visuaalisen viestinnän moniulotteisuus, kuvittaminen, kuvan rakenne sekä merkkien symboliikka. Muotoiluopintojeni aikana seurasin muotimedian kehitystä ja perehdyin tarkemmin visuaaliseen muotijournalismiin. Tarkastelin artikkeleja kuvien kautta; millaisia kuvia tiettyihin juttutyyppeihin valikoituu ja millä tavoin kuvan ja sanan vuorovaikutus välittyy lukijalle. Digitaalispainotteisesta kuvamateriaaliasta johtuen aloin myös pohtia piirretyn kuvan merkitystä osana muotimediaa. Perehdyin kuvan ja kuvittamisen teorioihin sekä journalistiikkaan kuvallisista lähtökohdista. Ne olivatkin aiheita, joihin halusin syventyä lisää ja joita halusin lähteä purkamaan opinnäytetyön muodossa.

Työn rajautumiseen vaikuttivat myös aiheen ajankohtaisuus sekä omat vahvuudet muotoilijana: taitava visuaalinen hahmottaminen sekä sen ilmaiseminen kuvallisin keinoin. Havainnollistan ja tuoteistan ideoita taitavasti persoonallisella kädenjäljelläni ja olenkin pystynyt hyödyntämään taitoa myös työelämässä. Työelämähakuisena hankkeena hain opinnäytetyölleni myös yhteistyökumppania suomalaisen median vaikuttajista ja toimeksiantajaksi valikoitui ammattimaista muotiblogia ylläpitävä Annaliina Heiskanen. Tämä laajensi työn toimintakenttää kotimaisen verkkomedian pariin ja työni sai uudet lähtökohdat; tarkan alku- ja päätepisteen sekä puitteet hankkeen toteutumiselle.

Raportin alussa perehdytän lukijan opinnäytetyön lähtökohtiin, asiasanastoon sekä toiminta- ja käytöskenttään. Teoriaosuudessa keskityn mediaan, nykyjournalismiin, visuaaliseen kulttuuriin, kuvan ja sanan semiotikkaan sekä kuvitustyön lähtökohtiin. Prosessin aikana hyödynnän kattavasti kirjall lähteitä sekä aiheista tehtyjä opinnäytetöitä. Työn toiminnallisen vaiheen pääosassa ovat toimeksiantaja sekä hänen toiveidensa mukaan toteutettava kuvitustyö. Kuvitustyön taustana käytän Anu Hatvan rakentamaa analyysimallia, mutta hyödynnän myös Henri Poincaén julkaisemaa nelivaiheista luovan prosessin menettelymallia, omaa tietotaitoa aiheesta sekä aikaisemmista projekteistani saamaa palautetta. Reflektoin prosessia aikaisempiin kuvitustöihini ja tukeudun toimeksiantajan ohjeisiin sekä palautteeseen parhaan lopputuloksen saamiseksi. Loppupäätelmien teossa analysoin valmista kuvaa vielä sekä katsojan subjektiivisten kokemusten että Victor Papanekin funktioanalyysin pohjalta.

Mutta miksi juuri tämä aihe, muotikuvittaminen? Miksi nyt? Kuten jo mainitsin, ensisijaisesti taustalla olivat omat mieltymykset ja omien vahvuuksien kehittäminen. Koin myös tärkeäksi perehtyä muoti- ja mediamaailmaan taiteen ja kuvittajan näkökulmasta – kuinka kuvitusprosessi tapahtuu ja onko piirretyllä kuvalla tulevaisuutta? Vaikken suoranaisesti keskity tulevaisuuden skenaarioihin tai trendinusteisiin, on työni selkeästi työelämähakuinen. Haluan opinnäytetyölläni monialaistaa osaamistani sekä laajentaa yleistä mielikuvaa muotoilija-käsitteestä. Keskittymällä muotikuvittamiseen kohdennan ammattitaitoani kasvaville markkinoille ja luon toimeksiannolla yhteyksiä työelämään. Aihe on myös tällä hetkellä ajankohtainen ja uskon työn sisällölliselle informaatiolle olevan kysyntää. Ja kuten muotikuvittaja Laura Laine totesi ylippilaslehden verkkohaastattelussa ” --- Juuri nyt muodin kuvittaminen piirroksin on maailmalla, no, muotia” (Berner 2010, *Trendikäs kuvittaja*).

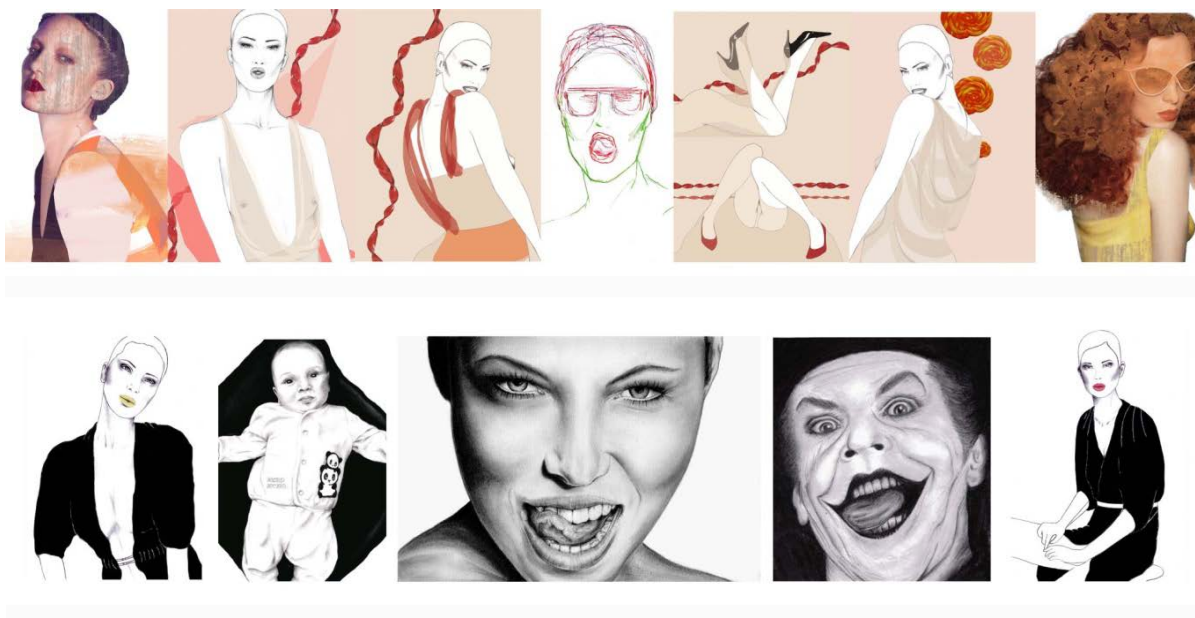
1.2 Lähtökohta ja tavoitteet

Opinnäytetyöni on lähtökohtaisesti henkilökohtainen, työelämähakuinen hanke, jossa toteutin muoti-aiheisen kuvitustyön ulkopuoliselle toimeksiantajalle. Kokonaisuus on sidottu tiiviisti kotimaiseen nykymediaan, mikä lisää sen käyttö-, ja markkina-arvoa. Opinnäytetyön esisijaisena tavoitteena olikin kehittää omaa kuvallista ilmaisua ammatillisempaan suuntaan sekä luoda työelämäyhteyksiä kotimaiseen muotimediaan. Halusin myös saada vastauksen siihen, kuinka merkittävässä roolissa kuvallinen journalismi on nykypäivänä ja missä erityisesti piirrettyä kuvaa voidaan hyödyntää. Työn rakenteesta voikin sanoa muodostuneen kaksijakoinen kokonaisuus, joka alkaa tiedonhankinnalla ja teorian pohjautuvalla tekstiosuudella ja päättyy toiminnalliseen, toimeksiantona toteutettuun muotikuvitustyöhön.

Lähtökohtana työlle toimi henkilökohtainen kiinnostus visuaalista kulttuuria ja media-alaa kohtaan sekä omat ammatilliset vahvuudet. Halusin päästä syventymään visuaaliseen ja verbaaliseen kieleen sekä niiden käyttöön ja kontekstiin nykymediassa. Työn alussa keskityinkin pitkälti kotimaisen median ja journalismin nykytilaan, visuaaliseen kulttuuriin, kuvalliseen ilmaisuun sekä kuvan ja sanan semiotikkaan. Osuuden lopussa perehdyn luovaan prosessiin, sen monimuotoisuuteen sekä kuvitustyön lähtökohtiin.

Aihevalintaan ja työn rakenteeseen vaikuttivat myös omat vahvuudet muotoilijana: taitava visuaalinen hahmottaminen sekä kuvallinen ilmaisu. Muotimediaan kytkeytyvän toimeksiannon myötä pääsin tekemään työelämälähtöisen kuvitustyön sekä samalla kehittämään omaa persoonallista kuvitustyyliäni ammatillisempaan suuntaan. Yhteistyön myötä työn toteuttamiselle muodostui selkeämmät raamit, joiden puitteissa toimia. Toisaalta yhteistyö lisäsi myös työn haasteellisuutta: omien tarpeiden lisäksi jouduin nyt huomioimaan sekä toimeksiantajan että media-alankin tarpeet, tavoitteet, toiveet ja resurssit.

Opinnäytetyöni pohjautuu teoreettiseen tietoon, mutta sisältää myös itsereflektiota ja luovaan prosessiin perehtymistä. Työtä varten tutustuin eri alojen, kuten kuvataiteen, journalismin ja digitaalisen viestinnän julkaisuihin. Tausta-aineistona toimivat myös kotimaiset muotilehdet, muotiblogit sekä alan opinnäytetyöt. Kirjalähteiden ja opinnäytetöiden ohella hyödynsin kattavasti myös omaa hiljaista tietoa sekä ammattitaitoa kuvataiteesta ja kuvittamisesta. Nostin esille aikaisemmista töistäni (KUVA 1) saamaa palautetta sekä reflektoin lopputuloksia opinnäytetyöni toimeksiantoon. Tarkastelin työskentelyäni objektiivisesti, kaupallisesta näkökulmasta, ja pyrin tiedostamaan paremmin omaa kuvitustyyliäni kulmakiviä sekä kehitysmahdollisuuksia. Keskityin myös kuvan tulkintaan ja mielenkiinto oli vastaanottajassa sekä tämän aktiivisessa tulkinnassa. Erityisesti kuvitusvaiheen lopussa koin olevani tietoisempi omasta visuaalisesta luovuudestani ja valmis hyödyntämään tätä tietoa tulevassa työelämässä. Koko työprosessin ajan hyödynsin myös yhteistyökumppanini ohjeita, toiveita, tarpeita ja palautetta tilatusta kuvitustyöstä.

KUVA 1. Kuvitustöitä. Kuvassa esimerkkejä tekemistäni kuvitushankkeista. Kuva Heiskanen, Sirpa 2012

Yllä olevat kuvitustyöt ovat esimerkkejä projekteista, joita olen tehnyt sekä koulussa että työelämässä. Tavoitteenani on hioa sitä vielä ammattimaiseksi laajentamalla teknillistä osaamistani sekä nopeuttamalla työtapaani. Teknillisesti olen tähän mennessä perehtynyt lähinnä lyijykynän sekä hiilen käyttöön piirroskuvissa ja vahvuuteni ovat realistiset muotokuvat. *Fashion illustration* -tyylisissä muotikuvatoissa hyödynnän puolestaan vapaammin eri tekniikoita ja vien visuaalisuuden uudelle tasolle. Toimeksiannossa toivonkin voivani yhdistellä eri teknillisiä menetelmiä ja näin hyötyväni prosessista eniten. Koen, että vahvuuksien ja heikkouksien tasapuolinen kehittäminen vahvistavat ammattitaitoni kuvittajana ja lisäävät jatkossa työllistymismahdollisuuksiani.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö tulee laajentamaan ammattitaitoani vaatetusmuotoilijana ja toivon mukaan herättää myös kotimaisen muoti- ja media-alan tajuamaan kuvittamisen mahdollisuudet. Hypoteesina on, että saan vastaukseni kuvittamisen käyttöarvosta kotimaisessa nykymediassa sekä aavan toimeksiannon kautta uusia työelämäyhteyksiä.

1.2.1 Työn toimintaympäristö

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan yleistä asetelmaa tutkittavan ilmiön tekijöistä (Anttila 2005, 167). Vaikkei opinnäytetyöni lähtökohtaisesti pohjaudukaan teoreettiseen tutkimustyöhön, sisältyy siihen kuitenkin tiedonhankintaa sekä ulkopuoliselle toimeksiantajalle toteutettava kuvitustyö. Työn eri vaiheissa syvennyin luovaan prosessiin ja tarkastelin omaa toimintaani sekä työn lopputulosta itsereflektioon pohjaten. Kyseessä on siis osittain induktiiviseen, aineistolähtöiseen päättelyyn lukeutuva työ, jonka eri tekijöistä työlle muodostuu toimintaympäristö (KUVIO 1). Kuvio visualisoi ja selventää työssä esiintyvät tekijät, muttei valmiiksi osoita eri elementtien vaikutussuhteita. Näin kokonaisuus säilyttää laadullisen, tulkinnallisen tutkimusnäkökulmansa.

KUVIO 1. Työn toimintaympäristö, jossa kohde käsitteellistyy usean eri toiminta- ja käyttökentän alueelle. (Anttila 2005, 169). Muokannut Sirpa Heiskanen.

Opinnäytetyöni toimintaympäristö koostuu kolmesta päätekijästä: mediasta, kuvitustyön toimeksiantajasta ja suunnittelijasta eli minusta. Kokonaisuuteen vaikuttavat päätekijöiden tarpeet, toiveet, tavoitteet sekä aikataulut. Nämä eri osatekijät kohtaavat toisensa keskiössä luoden, hypoteettisesti, hyvän tuotteen. Päätekijöiden lisäksi toiminta- ja käyttökenttään lukeutuvat myös kuvittamisen ja kuvatoimittamisen nykyinen tarjonta, tuotantomahdollisuudet, kysyntä, muoti, trendit, nykyajan ilmiöt sekä alan perinteet.

Opinnäyteytössä valmistin kuvitustyön toimeksiantajan toiveiden pohjalta. Työhön vaikuttivat omat intressit, kuten ammattitaidon lisääminen ja visuaalisen kädenjäljen hiominen kaupallisempaan suuntaan. Tavoitteenani oli valmistaa kaikkien tarpeita vastaava lopputuote, joka rakentui luovasta prosessista ja itsereflektiosta pohjautuen Anja Hatvan luomaan kuvan analyysimalliin. Toimintakentän ollessa näinkin laaja kokonaisuutta tuli tarkastella objektiivisesti, vaikka kuvan tulkinta on subjektiivinen kokemus, ja kuvitustyö pohjautui pitkälti omiin subjektiivisiin taitoihin ja mieltymyksiini.

Hankkeen alussa tutustuin kuvitusta, mediaa ja journalismia käsittelevään kirjallisuuteen ja aiheita käsitteleviin opinnäytetöihin. Tausta-aineistoa hyödyntäen perehdytin lukijan aiheeseen, kerron työn lähtökohdat sekä avaan työn keskeisimmät käsitteet. Työn verbaalinen osuus keskittyy siis pitkälti keräämäni tausta-aineiston ja teorian tiedon purkuun, kun taas työn produktiivisessa, toiminnallisessa osuudessa suunnittelin ja valmistin toimeksiantajan toiveiden mukaisen muotikuvitustyön: asiakkaan muotiblogiin liitettävän ikonimaisen profiilikuvan. Kuvassa tuli selkeästi, mutta luovasti ilmetä asiakkaan ulkonäkö ja sen tuli olla yhteydessä blogin muun sisällön kanssa. Toimeksiantoa toteuttaessani huomioin myös media-alan tarpeet ja toiveet kuvitustyölle sekä piirretylle kuvalle. Pysin pitämään kokonaisuuden ammattimaisena ja toteuttamaan sen annetussa aikataulussa.

1.3 Yhteistyökumppanuus

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli työelämähakuisuus sekä oman ammattitaidon kehittäminen ja laajentaminen. Koin myös tärkeäksi, että työllä on konkreettinen yhteys työelämään ja puitteet, jossa toimia. Toivoin saavani työstä objektiivista palautetta muotialan ammattilaisilta samalla luoden kontakteja kotimaiseen muotimediaan. Tämän seurauksena hainkin työlleni ulkopuolisen toimeksiantajan kotimaisen muotimedian vaikuttajasta.

Aikaisemmin piirretyn kuvan ja kirjoitetun tekstin välistä yhteyttä on hyödynnetty lähinnä painetussa journalismissa, mutta viimeisten vuosien aikana kuvitustyöt ovat levinneet myös internetiin. Median monipuolistumisen seurauksena eri medioiden tehtävät ja merkitykset ovat muuttuneet. Siinä missä painetussa journalismissa pääpaino on lehtien sisällöllisessä mielekkyydessä, korostuu internetissä julkaisujen visuaalisuus. Kuvilla herätetään mielenkiinto, luodaan tunnelmaa ja myydään mielikuvia. Ne toimivat tukena verbaaliselle tekstille ja avaavat sanojen sisältöä visuaalisin keinoin.

Printtimedian keskittyessä nykypäivänä pääasiassa digitaalisesti tuotettuihin muotikuviin ja piirrettyjen kuvien jäädessä taka-alalle, valikoituikin opinnäytetyöni yhteistyökumppaniksi kotimaista muotiblogia pitävä Annaliina Heiskanen. Verkkomediaan painottuvalla toimeksiannolla korostin tietoisesti opinnäytetyöni aiheen ajankohtaisuutta ja trendikkyyttä; siinä missä printtimedian lehtijulkaisut suunnitellaan useita kuukausia etukäteen, pystytään internetjulkaisuja tuottamaan nopeammalla temmolla. Verkkojulkaisut myös heijastelevat ympäristön tapahtumia printtimediaan nopeammin ja leviävät lyhyessä ajassa laajemman yleisön tietoisuuteen.

1.3.1 Annaliina Heiskanen

Annaliina Heiskanen on Heinävedeltä kotoisin oleva, tällä hetkellä Turussa asuva malli ja vaatetusmuotoilun opiskelija. Hän kirjoittaa persoonallista, digikuvapainotteista ANNALIINA-muotiblogia indiedays.com -sivustolla. Blogissa tekstejä tärkeämpää on sisällön visuaalisuus sekä muotikuvien ammattimaisuus. Lähinnä asukuvista koostuvat julkaisut toimivat inspiraationa lukijoille sekä esittelevät muotia ammatillisella otteella. Blogi on Annaliinan sanoin harkitusti rakennettu, esteettinen kokonaisuus, jonka kautta hän haluaa jakaa omaa muoti-ideologiaansa sekä korostaa muodin vapautta ja hauskuutta (Heiskanen 2013-06-17).

Vuonna 1993 syntynyt Annaliina on palkattu suomalaisen JULJA-vaatemerkin päämalliksi. Hän on kirjoittanut muotiblogiaan noin kahden vuoden ajan ja päivittää sitä töiden ohella noin kaksi, kolme kertaa viikossa. Julkaisut ja asukokonaisuudet Annaliina suunnittelee yleensä viikonloppuisin ja kuvat otetaan tilanteen mukaan joko yhdessä tai useammassa erässä, sillä sää ja luonnonvalo vaikuttavat oleellisesti ulkotiloissa otettujen kuvien onnistumiseen. Kuvaushetket itsessään kestävät puolesta tunnista tuntiin ja kuvien viimeistely kuvankäsittelyohjelmilla enintään kaksi tuntia. (Heiskanen 2013-07-10.)

Sähköpostiviestissään (2013-07-10) Annaliina toivoi blogin kokeilevan visuaalisen linjan jatkuvan myös opinnäytetyöni toimeksiannossa. Koska ammattikuvaajan ottamat muotikuvat (KUVA 2, s. 15) ovat blogin pääelementti ja kantava tekijä, päädyimme hyödyntämään piirrettyä kuvaa blogin pysyvissä, tunnelmaa luovissa elementeissä. Tästä johtuen päädyimme toimeksiantoon, jossa piirrän profiilikuvan Annaliinan kasvoista blogin oikeaan sivureunaan. Toiveena oli, että kuvitustyö olisi lyijykynätyöskentelyyn pohjautuva, luonnosomainen piirros, joka on viimeistely joko kevyesti vesiväreillä tai kuvanmuokkausohjelmilla. Kuva ei saanut olla liian tarkka ja sen tuli huokua blogin mystistä esteettisyyttä. Sen täytyi olla vahva, yksinkertainen ja huomiotaherättävä elementti, joka kiinnittää lukijoiden mielenkiinnon. Kuvan tulee myös olla jossain määrin informatiivinen sekä selkeästi ilmentää kuvattavaa kohdetta.

KUVA 2. ANNALIINA-blogin kuvamateriaalia. Asukuvia Annaliina Heiskasesta. Valokuva Luostarinen, Jesse 2013

2 MEDIA

Medialla tarkoitetaan joukkoviestinnän kokonaisuutta, jossa eri välineillä voidaan välittää, jakaa ja tulkita viestien eri merkityksiä. Siihen sisältyy visuaalisen viestinnän kanavat kuten televisio, elokuvat, valokuvat ja internet sekä verbaalisen viestinnän piiriin luettavat sanoma- ja aikakauslehdet, radio sekä äänitallenteet. Mediaa voidaan käsitellä myös laajemmassa mittakaavassa, jolloin siihen liitetään teknisten ominaisuuksien lisäksi sen toiminnan ja käytön kulttuurisidonnaisuus. Se heijastelee vahvasti yhteiskunnallisia muutoksia ja nykypäivänä media nähdäänkin kansalaisten kulttuurisia ja poliittisia tarpeita palvelevana instituutiona. Media ei ole siis vain itsenäinen teknologinen viestin, joka toimisi itsestään vaan kokonaisuus, johon vaaditaan myös inhimillinen toimija, ihminen, joka hyödyntää ja käyttää sitä. Media ei ole myöskään mikään pysyvä olomuoto vaan muuttuva tekijä, jonka kulttuurinen ja yhteiskunnallinen vastuu on kasvanut viimeisten vuosien aikana. Sen kanavat ovat moninkertaistuneet, määritelmä muuttunut ja merkitys laajentunut suuremmaksi kuin koskaan. (Nieminen & Pantti 2004, 15.)

Opinnäytetyössäni media on merkittävässä roolissa, sillä suuntaan tämän projektikokonaisuuden fyysisen lopputuotteen, piirretyn kuvituskuvan sen toimintakentälle. Tavoitteenani on myös ymmärtää median moniulotteisuutta, sen nyky-yhteiskunnallista merkitystä sekä luoda työelämäyhteyksiä kotimaiseen media-alaan. Itse raportissa keskityn lähinnä verkkomediaan, sen visuaalisuuteen sekä eroavaisuuksiin painettuun mediaan nähden. Käsittelen myös yleisesti journalismiin sekä sen eri alalajeihin. Mediakokonaisuuden pääpaino on viestinnän visuaalisuudessa, vaikka pyrinkin tarkastelemaan kokonaisuutta opinnäytetyöni kannalta kattavasti ja objektiivisesti. Puolueeton ja kriittinen näkökanta auttaa minua kohdentamaan toimeksiannon suoraan sen toimintakentän tarpeita vastaaviksi samalla nopeuttaen itse kuvitustyön valmistusprosessia.

2.1 Verkkomedia

Median toimikenttä on laajentunut 2000-luvun murroksessa ja perinteisten medioiden rinnalle on viime vuosina noussut eri verkkomediat. Vaikka painettu media ja verkkomedia koostuvat samoista päätekijöistä, kuluttajista ja markkinoijista, on niillä on myös eroavaisuuksia. Verkossa media ei välttämättä tarjoa *sisältöä*, vaan sillä tarkoitetaan lähinnä *palvelua*. Toisin sanoen verkossa media syntyy siis kuluttajalähtöisistä tarpeista ja toiveista. Näin palveluita pystytään kohdentamaan kuluttajille tarkemmin kuin muissa medioissa, mikä mahdollistaakin yksilöllisten viestien muodostamisen kunkin vastaanottajan henkilökohtaisesten mieltymysten mukaiseksi. (Keskinen 2000, 41-43.)

Verkkojulkaisuja myös luetaan eri tavalla kuin painetun median tuotteita; niissä katsoijen mielenkiinto herätetään kuvallisin keinoin käyttämällä erilaisia visuaalisia ja verbaalisia efektejä, kuten värejä, ääniä sekä liikkuvaa kuvaa. Laajassa verkkomedian tietovirrassa lukijan huomio pitää herättää nopeasti. Kupiainen ja Sintonen (2009, 44) viittaavatkin medialukutaitoja käsittelevässä teoksessaan Neil Postmanin käsitteeseen *graafinen vallankumous*, jonka mukaan kuvan ja television aikakausi muutti alkuperäisen käsityksen mediasta. Nyt kulttuurin pääpaino on visuaalisuudessa, kun se ennen perustui lähinnä painettuun sanaan.

Henkilökohtaisesti koen graafisen vallankumouksen muuttavan myös kuluttajien mediakäyttäytymistä sekä medialukutaitoa. Visuaalisuuden vallatessa kulttuuriamme joudun pohtimaan muutosta myös omassa työssäni; kuinka vedän kuluttajien huomion puoleeni ja mitä visuaalisia keinoja minun tulee hyödyntää töiden huomionarvon takaamiseksi. Myös sosiokulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat niin opinnäytetyöni kuin tulevan työelämäni kuvitushankkeisiin.

Kulttuurisidonnaiset semiottiset mallit ja merkitykset on suhteellisen helppo käsittää painettujen teosten yhteydessä, sillä niiden levikki harvoin ylittää kotimaan rajojen ulkopuolelle, mutta kuinka toimia verkossa? Verkkojulkaisut ovat maailmanlaajuisia ja leviävät nopeasti suuren väestön tietoisuuteen. Media-alalla työskenneltäessä joudutaankin tutustumaan merkkiopillisiin sääntöihin ja sosiokulttuuriin tapahtumiin kansainvälisellä tasolla. Näin riski tahattomiin loukkauksiin pienenee ja kuva välittää sille määritellyn sanoman.

2.2 Journalismi

Journalismilla tarkoitetaan joukkoviestimien kautta tapahtuvaa toimintaa, jonka tehtävänä on välittää totuuteen perustuvaa tietoa, viihdyttää sekä kertoa tarinoita. Sen kanavia ovat sanomalehdet, televisio, radio, internet ja kirjat ja kohteena usein yhteiskunnallisesti tärkeät ja ajankohtaiset aiheet sekä lukijoita kiinnostavat hyöty- ja viihdeaineistot. Julkaisujen sisältö pyritään pitämään mahdollisimman objektiivisena, laadukkaana ja luotettavana. Usein teksteistä huokuu kuitenkin journalistin oma näkemys aiheesta, jolloin aiheiden todenperäisyys jää tulkinnanvaraiseksi. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että journalismi kuvaa ympäröivää maailmaa tekstin, kuvan ja äänen avulla ja sen tavoitteena on edistää julkista keskustelua ja sananvapautta. (Koski 2012, 5.)

Yhteiskunnalliset muutokset ja tekninen kehitys muokkaavat journalismia. Aiemmin journalismi nähtiin pääasiassa painetun median ja radion kautta tapahtuvana informaation välityksenä, mutta nykyään, sähköisen median valta-aikana, journalismi on levittäytynyt myös internetiin ja muihin sähköisiin palvelimiin. Internet on mahdollistanut nopeamman tiedonvälityksen ja laajan lähteiden käytön. Sähköistyminen on myös osaltaan vaikuttanut journalismin verbaliikkaan ja merkitykseen; siinä missä perinteinen journalismi painottaa sanallisen viestinnän tärkeyttä nousee internetjulkaisuissa esiin visuaalinen vaikuttavuus. Verkossa lukijan huomio pitää kiinnittää heti ensisilmäyksellä ja tähän käytetään yleensä kuvallisia keinoja. Verkkojulkaisujen visuaalisuuden lisääntymisestä huolimatta perustuu journalismi jatkossakin hyvään, informatiiviseen tekstisisältöön. (Koski 2012, 17.)

Sähköisen median valta-aikana painetun median tulevaisuus näyttää haastavalta. Wallpaper- ja Monocle lehden perustaja Tyler Brûlé onkin sanonut, että sanoma- ja aikakauslehtien pitää taistella olemassaolonsa puolesta ja se tapahtuu ainoastaan panostamalla laatuun (Rantanen 2007, 16). Mielestäni tämä tarkoittaa kirjoitetun tekstin ja kuvallisen kielen tasapuolista kehittämistä: uusia näkökulmia sekä tuoreita visualisointeja. Myös moneen kertaan palkittu vapaa toimittaja ja tietokirjailija Anu Nikkanen puoltaa Tyler Brûlén ajattelumallia. Nikkasen mukaan uskollisten lukijoiden ja kuluttajien mielenkiinto pidetään yllä persoonallisilla, kunnianhimoisilla ja vaihtelevilla jutuilla (Poentza

2013, *Toimittajan pitää olla reilu*). Tähän mielestäni vaikuttaa tekstisisällön laatu ja julkaisujen visuaalinen vaihtelevuus.

Journalismi on laaja aihe, joka pitää sisällään useita alalajeja ja tyyliuuntia. Opinnäytetyöni kannalta kokonaisuutta on järkevintä tarkastella ja purkaa visuaalisista lähtökohdista. Kuvien varaan rakentuva journalismi pitää toki sisällään myös verbaalista viestintää, mutta lähtökohdat ovat hieman eriävät; mielestäni siinä missä totuudenmukainen, verbaalinen journalismi perustuu objektiiviseen tiedonvälitykseen, vetoaa visuaalinen journalismi katsojaan subjektiivisistä lähtökohdista. Erityisesti visuaalisen journalismin alalajissa muotijournalismissa yhdistyvät journalistinen tiedonvälitys sekä visuaalinen subjektiivisuus. Sen tehtävänä on välittää tietoa muodista ja trendeistä luoden lukijan mieleen esteettisiä mielikuvia sekä mielleyhtymiä.

2.2.1 Visuaalinen journalismi

Vain osa viestinnästä on verbaalista ja suurin osa sanomisista välitetäänkin kuvien, eleiden, äänensävyjen ja otetaan vastaan useiden eri aistien avulla. Journalismissa, kuten kirjallisuudessa yleensä, hyödynnetään pääasiassa kirjoitettua tekstiä, sillä joitain asioita on vaikea tai lähes mahdoton kuvata ilman sanoja. Toisaalta kuvilla ja merkeillä voidaan tukea jo kirjoitettua tekstiä ja kuvata tekstin visuaalisia elementtejä. Ei-kielellisellä viestinnällä voidaan siis syventää kielellisen kommunikoinnin sanomaa. Parhaimmillaan verbaalisen ja visuaalisen viestinnän elementit muodostavatkin tasapainoisen, toisiaan täydentävän kokonaisuuden. (Hatva 1993, 20, 21.)

Janne Laaksonen (2005, 17) määrittelee pro gradu -työssään *visuaalisen journalismin*, Kentiin viitaten, uutisten tai tarinoiden kertomiseksi joko kirjoitetun tekstin kanssa tai ilman. Termi kuvajournalismi puolestaan liitetään usein painetussa mediassa tapahtuvaan sisältöperäiseen tiedon välittämiseen, mutta käsite on kuitenkin huomattavasti laajempi ja arkikielessä sillä tarkoitetaan lähinnä realistista, reportaasityyppistä kertomistapaa. Tämän määritelmän mukaan lähes kaikki journalismiin yhteydessä olevat kuva-aineistot ovat kuvajournalismia. (Brusila 1997, 10, 19-20.)

Visuaalinen journalismi on kiinteä osa sekä painettua että internetissä julkaistavaa materiaalia ja yhdessä verbaalisen viestinnän kanssa se luo dramaturgisen kokonaisuuden, jolla välitetään viesti, sanoma tai tunnelma lukijalle. (Rantanen 2007, 24.) Vaikka verbaalikieli onkin lehden ja painetun journalismin sielu, joka vetoaa lähtökohtaisesti lukijan järkeen, ei sen sisältämä viesti välity lukijalle, elleivät kuva ja teksti tue toisiaan. Rantanen kirjoittaakin kirjassaan *Mistä on hyvät lehdet tehty* (2007, 19), että *”lukija pitää vakuuttaa sekä tekstin, että kuvan avulla”*. Hän avaa ajatustaan Aristoteleen teoriaan pohjaten. Kuuluisassa kolmijaossa Aristoteles jakoi vakuuttamisen kolmeen alueeseen: puhujan persoonaan (ethos), itse asiaan (logos) sekä kuulijan tunteisiin (pathos). Rantasen mukaan julkaisun tulee olla uskottava persoonallisena viestimenä (ethos), vedota lukijan järkeen (logos) sekä vedota lukijan tunteisiin (pathos). Subjektiivisuuden lisäksi kuvalla viitataan kirjoitetun tekstin päämerkitykseen, sieluun, sekä sen useisiin sivumerkityksiin. Visuaalisuudella autetaan lukijaa ymmärtämään tekstin sisältö ennen varsinaista lukemista. Tämä toimii myös tehokeinona, kun

tavoitteena on lukijan mielenkiinnon herättäminen tai uusien lukijoiden saattaminen julkaisun pariin. (Emt. 2007, 18-19.)

Usein journalististen julkaisujen visuaalinen suunnittelu tapahtuu tekstin valmistuttua tukemaan jo kirjoitettua sanomaa. Tulee kuitenkin muistaa, että visuaalisuuden tehtävä ei ole vain koristaa tai täyttää taitossa jäävää tyhjää tilaa, vaan olla kiinteä osa journalismia. Yleisenä tavoitteena onkin, että julkaisujen visuaalinen suunnittelu ja editointi etenevät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa tekstien kirjoitusvaiheiden kanssa. Sillä vain verbaaliseen ja kuvalliseen kieleen tasapuolisesti paneutumalla ja niiden yhtäaikaisella suunnittelulla, pystytään journalismin kaikkia osa-alueita hyödyntämään tehokkaasti. (Kuisma, Rätty & Töyry 2008, 57; Rantanen 2007, 19.)

2.2.2 Muotijournalismi

Henkilökohtaisesti määrittelen muotijournalismin ammattimaisesti muotia käsitteleväksi journalismin muodoksi. Se välittää tietoa muodista muita journalistiikan aloja subjektiivisemmin ja koen, että teksteistä välittyy lähes poikkeuksetta journalistin omat tulkinnat aiheesta. Muotijournalismi ei tarkastele muotia objektiivisesti, vaikka asiasisältö perustuisikin faktoihin, vaan julkaisuilla luodaan mielikuvia ja herätetään tunteita. Julkaisujen tavoitteena on olla dramaturgisesti toimivia kokonaisuuksia. Tähän vaaditaan niin journalistien verbaalista kuin graafikoidenkin visuaalista suunnittelua, eri alueiden vuorovaikutusta sekä typografian, värien ja tilan ennaltamäärättyä käyttöä. Muotia käsittelevät artikkelit ja muut alan julkaisut ovatkin usein sekä kielellisesti että visuaalisesti värikkäitä ja saavat aikaan julkista keskustelua. (Koski 2012, 5; Rantanen 2007, 18.)

Opinnäytetyöni kannalta tarkastelen muotijournalismia lähinnä kotimaisuusasteikolla ja lähestyn aihetta muotoilijan ja kuvittajan näkökulmasta. Toimeksiannon seurauksena keskityn lähinnä verkkomedian journalistisiin julkaisuihin, vaikka koenkin, että muotijournalismi mielletään yleisesti lähinnä printtimedian ja aikakauslehtien tuotteeksi. Samoin ajattelee Heidi Koski pro gradu -työssään (2012, 12), mutta toteaa samalla, ettei muodista ja muotoilusta kirjoittaminen ole ainoastaan sanomalehtien kulttuurisivujen tai ammattilehtien omaisuutta. Alan aiheita käsitellään nykyään yhä laajemmin eri medioissa eri lähtökohdista eri tekijöiden toimesta. Muodista kirjoittamisesta onkin tullut arkipäivää ja julkaisuista osa jokapäiväistä journalismia.

Media-alan 2000-luvulla tapahtuneen murroksen seurauksena muoti- ja muotoilujournalismi on levittänyt myös laajemmalti eri median osa-alueille. Se on esimerkiksi mukautunut sähköisen median kasvuun laajentamalla toimintaansa verkkomediaan. Vaikka painetun median rinnalle nousseet verkkojulkaisut ovat jossain määrin vähentäneet painettujen lehtien menekkiä, nähdään sähköinen media myös mahdollisuutena: muun muassa omien kotisivujen päivittäminen, facebook-sivut, Twitter sekä yhteistyösopimukset suosituimpien muotibloggaajien kanssa lisäävät lehtitalojen ja muotilehtien medianäkyvyyttä. Sähköisestä mediasta onkin hiljalleen tullut kustannustehokkaampi tapa tavoittaa suurempi lukijakunta lyhyemmässä ajassa. (Koski 2012, 17.)

Verkkomedian voimakkaan kasvun seurauksena koen, että sekä kuvittajien että journalistien tulee tänä päivänä hallita niin verkko- kuin painetun median toimintaprotokollat. Mielestäni julkaisut ovat alisteisia niiden julkaisu-ympäristölle, minkä seurauksena julkaisijoiden, kirjoittajien sekä graafikoiden tulee huomioida juttujen julkaisukontekstit. Koska eri juttutyyppejä luetaan eri ympäristöissä eri tavalla, joudutaan ne sovittamaan yleisilmeeltään ja sisällöltään kuluttajaystävällisiksi ja lukijoita miellyttäväksi. Tämä näkökulma minun tuli huomioida myös opinnäytetyöni toimeksiannossa, sillä kuluttajien kuvanlukutavat eroavat oleellisesti teoksen julkaisupaikasta riippuen. (Rossi & Seppä 2007, 17.)

3 VISUAALINEN KULTTUURI

Ihminen havainnoi ympäristöään eri aistein. Aistihavainnoista vastaavat määrätyt aistielimet, jotka reagoivat sekä fysikaalisiin että kemiallisiin ärsykkeisiin ja saavat aikaan aistimuksen. Suurin osa havainnoista tieteen näkökulmasta tarkasteltuna käsitellään näkö- ja kuuloaistin avulla. (Anttila 2005, 80.) Nuo visuaaliset ärsykkeet, näköhavaintoihin perustuvat aistimukset sekä niiden aikaansaamat reaktiot ovatkin oleellisessa osassa opinnäytetyötäni.

Visuaalinen kulttuuri on monitieteinen, sirpaleinen ja laaja-alainen käsite, joka kokonaisuudessaan käsittää kaiken kuviin ja katsomiseen liittyvän kulttuurin. Se on sidoksissa kuvataiteeseen, valokuviiin, piirroksiin, kaavioihin, videoihin, televisioon sekä mediaan ja mainontaan, olematta kuitenkaan ainoastaan taiteen ja esteettisyyden analysointia. (Rossi & Seppä 2007, 7-11.) Mielestäni visuaalinen kulttuuri käsittää sisällleen myös kaiken arkielämän tietoisien visuaalisen havainnoinnin.

Aiheen tutkimisen kannalta määritteen jonkinasteinen rajaaminen on kuitenkin pakollista. Esimerkiksi Leena-Maija Rossi ja Anita Seppä toteavat teoksessaan *Tarkemmin katsoen* (2007, 7), että visuaalisen kulttuurin tutkiminen on visuaalisten merkkikielten ja kuvien, niiden kulttuuristen ja historiallisten erityispiirteiden sekä visuaalisen aineiston, tiedon, katsojuuden, medioiden ja tuotannon kriittistä analysointia. Se on siis kuvallisuuden ja esitysten johdonmukaista tutkimista. Janne Seppäsen mukaan (2005, 28) visuaalisten esitysten vastaanottoa voidaan tutkia myös erilaisessa tekstimuodossa, mutta tuolloin analysointi on huomattavasti yksipuolisempaa. Visuaalinen kokemus kun ei koskaan täysin palaudu kielelliseen raportointiin, sillä ihmiset tuntevat syvemmin kuin kykenevät kielellisesti ilmaisemaan.

Varsinkin nykypäivänä, elektronisen ja digitaalisen median aikakaudella, olemme jatkuvasti tekemisissä kuvien ja visuaalisten ärsykkeiden kanssa. Visuaalisuudesta on tullut jatkuvasti kasvava määrä, joka on laajentunut pelkästä kuvien ja kuvataiteen havainnoinnista osaksi median kokonaisvaltaista tulkintaa. Esimerkiksi kouluissa opiskeltavat äidinkielen kurssit eivät enää pidä sisällään ainoastaan verbaalisen tekstin tulkintaa vaan rinnalle ovat nousseet kuva- ja medialukutaidot. Semiotiikka, sisältöanalyysi sekä kriittinen medialukutaito ovat aina vain tärkeämmässä roolissa osana nuorten kulttuuri- ja mediakasvatusta.

Opinnäytetyöni luku *Visuaalinen kulttuuri* käsittelee kuvan ja tekstin semiotiikkaa sekä avaa kuvitustaiteeseen liittyvien käsitteiden sisältöä. Tämä on työni kokonaisuuden kannalta oleellista, sillä produktiivisen vaiheen alkaessa pohdin kuvan sisällöllisiä teemoja ja avaan kuvitusprosessia verbaalisiin, kuvitussanastoon pohjautuvien termien avulla.

3.1 Kuvan ja sanan semiotiikka

Brusilan ja Ylimartion (2003, 9) mukaan visuaalisella kuvalla tarkoitetaan kaikkea silmin havaittavaa, jollain välineellä tehtyä kuvallista esitystä. Verbaalisessa mielessä se voidaan myös tulkita sanojen muodostamaksi mielikuvaksi, mutta henkilökohtaisesti näen kuvan dynaamisena objektina, joka on rakentunut irralleen tai osaksi verbaalista tekstiä. Se voi olla informatiivinen, orientoiva tai symbolinen, tilanteesta ja kontekstista riippuen. Kuva voi olla valokuva, piirros tai jokin visuaalinen artefakti, joka koostuu perusväreistä punaisesta, keltaisesta ja sinisestä, sekä niiden sekoituksista, sävyvaihteluista ja muodon eri yhdistelmistä. Värit ja muodot eivät kuitenkaan yksinään muodosta kuvaa, ellei niistä rakennu tarkoituksellista hahmoa tai taustaa. Yleinen sanonta kuuluu, että yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Tämä on teoriassa totta, sillä jo yhdellä visuaalisella artefaktilla voidaan kuvata sisällöllisiä teemoja verbaalista tekstiä tarkemmin. Näitä ovat esimerkiksi vaikeat matemaattiset kaaviot ja prosessit. (Brusila & Ylimartio 2003, 10-11.)

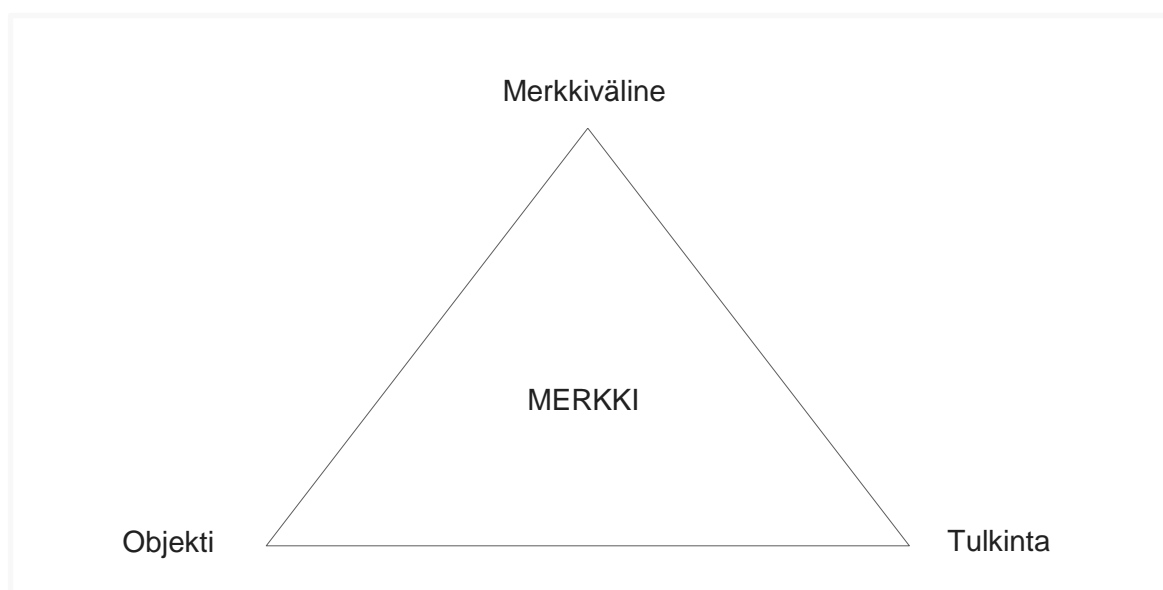
Sanalla tarkoitetaan kielen kirjoitettua tai puhuttua yksikköä, joka sisältää merkityksen tai sanoman. Tekstit puolestaan muodostuvat sanoista ja ovat kirjallisia tai suullisia esityksiä. (Huttunen & Veivo 1999, 13, 23.) Muuttuvan median myötä kuitenkin myös tekstin määritelmä on muuttunut ja nykyään sen nähdään koostuvan kirjoitetuista ja puhutuista sanoista, kuvista, kuvateksteistä sekä äänistä. Teksti ei ole siis enää yksiköllinen elementti vaan kokonaisuus, joka hyödyntää viestinsä välittymisessä useita eri keinoja. (Rossi & Seppä 2007, 199.)

Kuvan ja sanan, merkkien, tekstien ja merkkijärjestelmien toimintaa kuvaavaa tieteenalaa kutsutaan semiotiikaksi. Se avaa asioiden, ilmiöiden, tekojen ja tapahtumien syy-seuraussuhteita. Sitä, kuinka eri merkit ja tekstit toimivat suhteessa toisiinsa, ohjaavat ihmisten toimintaa ja päätöksiä sekä muokkaavat arvomaailmaa ja ajatuksiamme. (Huttunen ja Veivo 1999, 7). Seppäsen (2002, 175) mukaan semiotiikka tutkii merkkejä, kuten kirjoitusta, symboleita ja kuvia, ennen kaikkea merkityksen muodostumisen näkökulmasta. Hän myös korostaa, ettei ole olemassa vain yhtä semiotiikkaa vaan useita eri semiootikkoja, jotka tulee aina erikseen määritellä kyseisestä tieteenalasta puhuttaessa. Semioottisen toimikentän rikkonaisuudesta huolimatta Seppänen yleistää semiotiikan kulttuuritutkimuksen osa-alueeksi, joka pyrkii antamaan käsitteitä arkisten merkitysten ymmärtämiseksi. (Emt. 2002, 175-177.)

Opinnäytetyöni kuvitusprosessi perustuu pitkälti luovaan prosessiin sekä semioottiseen merkkioppiin. Merkkien ja niiden merkitysten ollessa kiinteästi yhteiskunta- ja kulttuurisidoksellisia ilmiöitä, tulee minun tarkastella eri kuvaelementtien sisältöä ja niiden aikaansaamaa subjektiivista kokemusta laajemmassa mittakaavassa (Huttunen & Veivo 1999, 9; 11). Hyödynnän semioottisia tekijöitä ja merkityksiä harkitusti osana kuvan esteettistä ensivaikutelmaa muun muassa yhdistämällä eri signaaleja viestiviä värisävyjä yhden kuva-alueen sisällä. Koska semiotiikkaa ei Seppäsen mukaan voi tarkastella kokonaisvaltaisesti vain yhdestä oikeasta näkökulmasta, lähestynkin aihetta lähinnä Charles S. Peircen luoman pragmaattisen merkkiopin pohjalta. Hän keskittyi luomassaan analyysissa lähinnä kuvalliseen merkkioppiin, merkin toimintaan, minkä vuoksi hyödynsinkin teorianallia oman kuvitustyöni valmistus- ja analysointivaiheissa. (Seppänen 2002, 176-177.)

3.1.1 Pragmaattinen semiotiikka

Pragmaattinen merkkiteoria käsittelee semiotiikkaa toimintana, prosessina, jossa merkki on aina jostakin esittävää ja tulkittavissa olevaa. Seppäsen mukaan yhdysvaltalainen filosofi Charles Peirce keskittyi luomassaan analyysissä lähinnä *kuvalliseen* merkkioppiin ja merkin toimintaan (Seppänen 2002, 176). Toisaalta se huomioi myös merkin toiminnan kontekstin, sen aika- ja paikkasidonnaisuuden. Pragmaattisessa merkkiopissa merkin havainnoinnin lähtokohtana ei siis ole ainoastaan visuaalinen analysointi, vaan kyse on merkkisuhteiden funktiosta sekä niiden seuraamuksista, subjektiivisista tulkinnoista (kts. kuvio 2). (Huttunen & Veivo 1999, 40-42.)

KUVIO 2. Peirce'n pragmaattinen merkkikaavio, jossa merkki on triadisessa suhteessa merkkivälineeseen, objektiin ja tulkintaan (Huttunen & Veivo 1999, 41). Muokannut Heiskanen, Sirpa 2013

Peirce'n teorian ydin on kategorioitten järjestelmä. Hänen inhimillisiin havaintoihin ja tiedostamiseen liittyvien ominaisuuksien luokittelujen systeemi rakentuu kolmesta vaiheesta: *firstness*, *secondness* sekä *thirdness*. Ensimmäisellä, *firstness*, tasolla hän tarkoittaa lähinnä tunteisiin ja estetiikkaan liittyvää havaitsemista. Se ei ole tapahtuma eikä vaadi tietoista ajattelua tai prosessointia, vaan enemmänkin tila, jossa katsoja huomaa ja toteaa kuvan tai merkin muodon. *Secondness*-tasolla katsoja reagoi katsottavaan kohteeseen jollain tapaa. Tämä toiminta täydentyy kolmannella tasolla, jossa läsnä ovat tottumukset, tavat, jatkuvuus, lait sekä asioiden liittyminen toisiinsa. Peirce'n mukaan kolmas taso ilmenee parhaiten itse merkin käsitteestä, sillä tässä vaiheessa läsnä ovat kaikki merkin tekijät: kohde, tulkitsija sekä muoto, jolla se ilmaistaan (kts. kuvio 2). (Anttila 2005, 353-355.)

Pragmaattinen semiotiikka pyrkii systemaattisuuteen ja Peircen ajattelu perustuu kohteen havaitsemisen synnyttämiin koodijärjestelmiin. Koodit puolestaan ovat merkkijärjestelmiä hallitsevia sääntöjä, jotka ovat syntyneet jossain tietyssä yhteisössä tiettyinä aikana. Sosiokulttuurinen sopimus määrää miten näitä merkkejä käytetään ja kuinka niitä voidaan yhdistellä. (Anttila 2005, 353.)

Peircen ajattelumalli merkistä ja merkkisuhteesta sekä merkkien tulkittavuudesta tukevat hyvin näkemystäni kuvallisesta ilmaisusta. Mielestäni merkkejä ja symboleja ei tule käsittää ja käyttää *vain* merkkeinä tai esteettisinä elementteinä, vaan teosten tekijöiden ja taiteilijoiden tulee ymmärtää niiden kokonaisfunktio. Koen myös, että opinnäytetyöni toimeksiannossa luomani kuvituskuva tietyssä mielessä *on* merkki. Se on eri elementtien ja niiden vuorovaikutussuhteiden luoma, ikoninen, indeksinen ja symbolinen, tähän päivään ja kulttuuriin sidottu kokonaisuus, joka jättää muistikuvan katsojan mieleen kuvan tekijästä sekä sen käyttöyhteydestä. Samoin kuin Peircekin, myös minä huomioin tällä tavoin merkin kontekstin ja sen esittävyysarvon luomalla kuvan analysoinnille kattavan pohjan. Sosiokulttuurinen sidoksellisuus sekä fakta, ettei kuvaa voi tuottaa tai tulkita vain sisällöllisistä lähtökohdista, olivatkin syyt miksi päädyin hyödyntämään nimenomaan Peircen semioottista ajattelumallia osana opinnäytetyöni produktiivista osaa. (Anttila 2005, 367.)

3.1.2 Kuvitustaide, kuvatoimittaminen ja muotipiirtäminen

Kuvatoimittamisella ja kuvajournalismilla tarkoitetaan yleensä uutisten tai tarinoiden kertomista joko kirjoitetun tekstin kanssa tai ilman. Yhteiskuntatieteiden lisensiaatin Riitta Brusilan (1997, 19-20) mukaan sillä tarkoitetaan realistista, reportaasityyppistä kertomistapaa, minkä mukaan kaikki journalismiin yhteydessä olevat kuva-aineistot ovat kuvajournalismia. Kuvitustaide ja muotipiirtäminen ovat puolestaan visuaalista käyttötaidetta, jotka syntyvät ulkoa annetun funktion myötä ja joiden teknillinen kirjo on loputon (Brusila & Ylimartio 2003, 54).

Pirkko Vekkelin (2005, 12) mukaan suomalaisen muotitaiteen sanotaan syntyneen sodan jälkeen 1940-luvulla, jolloin valmistuivat ensimmäiset koulutetut muotitaiteilijat. Toki Suomessa oli aiemminkin luotu muotia, mutta vasta 1900-luvun puolivälissä muoti sai taiteen statuksen ja nosti muotitaiteilijat omaksi ammattiryhmäkseen. Alkuajan muotipiirroksiset olivat harvemmin rajoja rikkovia tai propagandistisia vaan lähinnä pelkistettyjä, tuotteita esitteleviä mainoskuvia. Avain hyvään muotipiirrookseen oli selkeys. Teosten tarkoituksena ei ollut luoda mielikuvia vaan olla mahdollisimman selkeätulkintaisia ja informatiivisia. Esteettisesti kauniilla piirroksilla pyrittiin miellyttämään katsojaa ja vetoamaan kuluttajan järkeen. Valokuvien yleistymisen jälkeen muotipiirroksiset alkoivat saada uusia merkityksiä ja tänä päivänä töistä huokuu mielestäni enemmänkin muotikuvittajan oma persoona sekä visio esiteltävästä asiasta, kuin tarve miellyttää katsojaa. Niistä on tullut visuaalisesti monivaihteisia, teknisesti taitavasti toteutettuja taideteoksia. Murroskausia seuranneista vaihteluista huolimatta muotipiirtämisen päätehtävä ei ole kuitenkaan muuttunut: se on visuaalinen tapa välittää informaatiota, luoda mielikuvia ja myydä.

Kuvitustaide ja kuvittaminen ovat opinnäytetyöni produktiivisen osan pääelementtejä. Toimeksianssionssa rajasin kuvitustyön sen toimikentän tekijöiden tarpeiden mukaan ja pohjasin prosessin teoreettiseen tietoon. Hyödynsin muun muassa Anja Hatvan luomaa kuva-analyysimenetelmää ja huomioin kuvan suunnitteluvaiheessa muotipiirtämisen kulttuuri- ja yhteiskuntasidoksisuuden. Itse fyysisen kuvituskuvan valmistin yhdistelemällä perinteisiä kuvataiteen tekniikoita digitaalisiin kuvanmuokkausmenetelmiin. Näin toin kuvan teknillisesti nykypäivään ja sovitin sen esteettisesti verkkajulkaisuun sopivaksi.

3.1.3 Piirroskuva osana journalismia

Perinteisesti kuvaa on pidetty sitä realistisempaan mitä tarkemmin se toistaa kohdettaan. Myös värikyksellä on väliä: mustavalkoinen valokuva mielletään piirroskuvaa tarkemmaksi todellisuuden representaatioksi. Journalistisesta näkökulmasta tarkasteltuna kuva on sitä realistisempi, mitä tunnistettavampi se on. (Brusila & Ylimartio 2003, 57.)

Aikaisemmin piirretyn kuvan ja kirjoitetun tekstin välistä yhteyttä on hyödynnetty lähinnä painetussa journalismissa, mutta viimeisten vuosien aikana käsinkuvitetut teokset ovat levinneet myös internetiin ja osaksi verkkojulkaisuja. Siinä missä painetussa journalismissa lukijoiden mielenkiinto herätetään koukuttavilla otsikoilla, kansilehdellä sekä henkilöjutuilla ja pääpaino on tekstin sisällöllisessä mielekkyydessä, internetissä painopiste on selkeästi julkaisujen visuaalisuudessa. Kuvilla avataan kirjoutettua tekstiä jo ennen sen sisältöön perehtymistä. Niillä luodaan myös tunnelmaa ja mielikuvia, joihin kirjoitettu teksti ei yksinään riitä. Erytysesä piirretyn kuvan käytöstä onkin tullut lehtien ja verkkojulkaisujen visuaalinen profiloinnin keino, tapa erottua muista. Kuvituskuvan osuus journalismissa onkin nykyään kasvussa, kun kuvituksilta vaaditaan yhä enemmän ideaa, analyttisyyttä sekä tulkintaa. (Brusila & Ylimartio 2003, 59.)

Brusilan ja Ylimartion (2003, 58) mukaan piirroskuvalle on eriytynyt journalismissa omat tehtävänsä. He pohjaavat ajatuksensa professori Merja Salon (2000) kuvajournalististen kuvien kolmijakoon: uutiskuvaan, kuvareportaasiin sekä kuvituskuvaan. Uutiskuvalla Salo tarkoittaa sensaatioon perustuvaa, faktoja havainnollistavaa visualisointia. Kuvareportaasi perustuu puolestaan tulkintaan sekä kertomukseen, ja kuvituskuva johonkin ideaan. Hän jatkaa erittelyä jakamalla kuvituskuvat informatiiviseen kuvitukseen sekä visuaalisesti vaikuttavaan fiktiiviseen kuvitukseen.

Yleensä, kun piirroskuvaa hyödynnetään osana journalistista julkaisua, sen käyttötarkoitusta kannattaa tarkastella lukijan lähtökohdista. Liian realistinen kuva voi olla liian monitulkintainen ilman verbaalista tekstitukea, jolloin ihmisen oppimisen kannalta hyödyllisintä on käyttää pelkistettyjä, tärkeimpiä yksityiskohtia korostavia piirroskuvia. Informatiivisuus ja kuvan kohteen tunnistettavuus kuitenkin lisää kuvan huomionarvoa ja todennäköisesti kiinnittää lukijan katseen heti ensisilmäyksellä. Tämä puolestaan voi parhaassa tapauksessa aiheuttaa voimakkaan, impulsiivisen tunne- ja toimintareaktion. (Brusila & Ylimartio 2003, 57-58).

Esimerkiksi eräässä tapauksessa kampaamon tuolissa istunut nainen oli tullut kampaajalle tasamaan pitkiä hiuksiaan. Selatessaan muotilehteä hänen huomionsa kiinnittyi erään artikkelin yhteydessä olleeseen piirrettyyn muotikuvaan. Hän katsoi kuvaa, luki artikkelin ja ihaili piirroskuvaa ääneen. Nainen myös tunnisti kuvan kohteen ja jatkoi sen silmäilyä. Kuvan mallilla oli lyhyt androgyninen hiustyyli, jota kuvittaja oli sävyttänyt kevyesti vaaleanpunaisin vedoin. Nainen jatkoi lehden lukua ja kampaaja alkoi tasata asiakkaan hiuslatvoja. Tasauksen jälkeen nainen istui hetken paikoillaan ja avasi äsken lukemansa artikkelin. ”Ei. Taidankin haluta samanlaisen tukan kuin tässä kuvassa” ja osoitti artikkelin yhteydessä ollutta piirroskuvaa. Esimerkissäni tiivistyy hyvin piirretyn kuvan vaikuttavuus kirjoitetun tekstin yhteydessä. Vaikkei lehden graafikon tai kuvittajan tarkoitus todennäköisesti ollut inspiroida ihmisiä uuteen hiustyyliin, sai kuva, sen esteettikka sekä kohteen tunnistettavuus aikaan ketjureaktion, jossa kampaamon asiakas päätti muuttaa alkuperäisiä suunnitelmiaan hiustensa tasauksesta.

Opinnäytetyöni toimeksianto, piirretty kuvituskuva, ilmestyy osana verkkomedian julkaisua, minkä vuoksi hyödynsinkin tehtävänannossa sekä Brusilan ja Ylimartion että Merja Salon piirroskuvallisia ajatuksia ja menetelmiä. Kuvituskuva sisältää esimerkiksi sekä esteettisesti tärkeitä, fiktiivisiä että informatiivisia elementtejä. Kuva on myös ikonimainen ja kohde helposti tunnistettava, jolloin katsoja voi luoda mielleyhtymän kuvitukuvan ja toimeksiantajan fyysisten ominaisuuksien välille. Toisaalta kuva sisältää jossain määrin fantasiakuvamaisia piirteitä, ettei se ole vain suora, valokuvamainen representaatio kuvattavasta kohteesta.

4 TOIMEKSIANTO

Opinnäytetyöni produktiivisessa osassa suunnittelin ja toteutin muotiaiheisen kuvitustyön kotimaiselle muotiblogille. Hankkeen yhteistyökumppanina toimi Indiedays-verkkosivustolla blogiaan ylläpitävä Annaliina Heiskanen, jonka blogin yhteyteen piirsin profiilikuvan toimeksiantajan kasvoista. Kuva on yksi osa blogin pysyvistä elementeistä ja se sijoitettiin sivuston oikeaan sivureunaan.

Lähtökohtana työlle olivat niin omat kuin asiakkaankin tarpeet ja toiveet. Myös toimeksiantajan lähettämät lähtökohtakuvat, kuvitusprojektin tausta-aineisto, rajasivat työn alkutilannetta. Ne myös osaltaan rajoittivat taiteellista luovuuttani, sillä valmiiden valokuvien kopioimisella ei opinnäytetyöni kannalta olisi ollut minkäänlaista funktiota tai käyttöarvoa. Onnistuneeseen lopputulokseen vaadittiinkin kuvien syvällisempää tulkintaa ja kuvasommitteluun perehtymistä.

Toimeksiannon yhteydessä ja kuvitusprosessin aikana opinnäytetyöni asiakas, Annaliina Heiskanen, alkoi hioa blogikokonaisuutensa tyyliä. Muutoksen tavoitteena oli luoda selkeämpi ja strukturoidumpi blogikokonaisuus, jossa asukuvat pääsivät paremmin oikeuksiinsa. Tyyli muutos vaikutti osaltaan myös omaan kuvitusprosessiini ja sen lähtötilanteeseen. Valmistamani profiilikuvan tuli olla esteettinen, informatiivinen sekä huomiota herättävä, muttei kuitenkaan liian suuri, värikäs tai blogin muusta tyylistä poikkeava.

Koska verkko- ja printtimedia ovat kaksi eri taiteenlajia, ja siinä missä painettu media keskittyy lehtien kaavamaiseen rakenteeseen, dramaturgiaan, sekä tekstien asiasisältöön, koostuvat verkkojulkaisut lähinnä visuaalisesta sisällöstä. Molemmille on kuitenkin usein rakentunut toimiva ja persoonallinen ulkoasu, joka toistuu julkaisusta toiseen. Kuvasommittelu, värimaailma sekä typografia lisäävät julkaisujen lineaarista tunnistettavuutta. (Rantanen 2007, 20-24.) Verkkomedian visuaalisuudesta huolimatta nimenomaan piirrettyä kuvaa hyödynnetään nykyään edelleen lähinnä painatusmediassa. Esimerkiksi aikakauslehtien horoskooppi- ja novellikuvitukset ovat usein hahmoteltuja piirroskuvia. Niillä visualisoidaan kirjoutettua tekstiä ja luomaan tunnelmaa, sillä mielestäni siihen digikuva on usein liian realistinen ja yksitulkintainen. Kuvitustöillä korostetaan myös kirjoittajan ja julkaisijan persoonallisuutta – ne ovat keino erottua alan muista teoksista.

4.1 Tehtävänanto ja tehtävän purku

Koska toimeksiantajan blogi sisältää hyvin vähän kirjoitettua tekstiä ja sen dramaturgia on rakentunut digitaalisten muotikuvien varaan, päätimme hyödyntää piirrettyä kuvituskuvaa blogin pysyvissä elementeissä. Sivuilta puuttui huomiota herättävä, persoonallinen profiilikuva ja sainkin tehtäväkseni piirtää Annaliinan kasvoista luonnonmaisesta muotikuvan, joka sijoitetaan sivun oikeaan reunaan henkilötietojen yhteyteen.

Pysyvänä elementtinä kuva on sidoksissa blogin yleisilmeeseen, minkä jouduin huomioimaan kuva-asettelussa sekä sen värimaailmassa. Kuvituskuvassa tuli mielellään olla valo ja varjot, jotta piirroskuvasta tulisi kolmiulotteinen ja *uskottavan* profiilikuvan. Valolla kuvalle luotiin raamit, joista syntyi kuvan sisältö. Varjostuksilla ja valon suunnalla loin tunnelmaa, johon puhdas ääriviiva tai tasainen varjoton tila eivät mielestäni olisi kenneet. Kuva on selkeästi rajattu ja kasvot piirretty suorasta kuvakulmasta oikeassa mittasuhteessa. Myös sopiva määrä oikeita yksityiskohtia tekivät kuvasta realistisemman ja sitoivat sen tiiviimmin aistittavaan reaali maailmaan. Näin kuvasta tuli helpommin lähestyttävä ja herätti lukijan mielenkiinnon heti ensisilmäyksellä. Koska ajattelin lukijaa jo lähtökohtaisesti kuvan aktiivisena tulkitsijana, päädyin yhdistämään tilaan myös utuisia ja epätarkkoja alueita, jotka jättivät tilaa katsojan mielikuvitukselle. (Brusila, Ylimartio 2003, 76.) Asiakkaan toiveesta johtuen kuvattavan kohteen silmät on lopullisessa kuvassa peitetty. Tämä toimii tavallaan esteettisenä ja huomiota herättävänä keinona, mutta myös osaltaan suojelee blogin kirjoittajan verkossa antamaa kuvaa itsestään. Näin, aivan kuten Annaliina blogissaan, ei profiilikuvakaan paljasta hänestä aivan kaikkea.

Toimeksiantaja toivoi, että kuvitustyö olisi persoonallinen, ei liian viimeistelty muotipiirros (Heiskanen 2013-07-10). Kuvan pohjatekniikkana käytin lyijykynää, toimeksiantajan toiveiden mukaisesti, sekä ohutta mustaa tussia. Hyödynsin muutamia harkittuja värejä ja leikittelin niiden värisävyillä, jolloin kuvasta tuli yhtenevä blogin muun visuaaliseen ilmeen kanssa. Kuvitustyön pohjana hyödynsin toimeksiantajan lähettämiä inspiraatiokuvia (KUVA 3), mutten kuitenkaan, asiakkaan toiveiden mukaisesti, kopioinut kuvia sellaisenaan itse työhön, vaan sommittelin elementit uudella tavalla. Kokonaisuudesta muodostuikin kokeileva, eri tekniikoita yhdistelevä luonnosomainen muotikuvitustaideteos.

KUVA 3. Inspiraatiokuvia. Toimeksiantajan lähettämiä kuvia kuvitustyön tausta-aineistoksi. Malli Annaliina Heiskanen, Turku. Valokuvat Luostarinen, Jesse 2013

Toimeksiannossa oleellista oli kuvan tehtävän analysoiminen, oma luova prosessi sekä ongelmanratkaisu: mikä olisi kuvan lopullinen tehtävä, kuinka haluttuun lopputulokseen päästäisiin ja mitä eri vaiheita työhön lukeutuu. Osana suunnitteluprosessia hyödynsin Anja Hatvan kuvan analyysimallia, jossa käytiin läpi yksityiskohtia kuvan suunnittelusta, väritykseen ja aina semioottiin merkityksiin saakka. Myös usko omaan ammattitaitoon, työhön liittyvät intuitiot sekä asiakkaan kuvasta antama palaute prosessin eri vaiheissa olivat oleellisia tekijöitä toimeksiannossa.

4.2 Kuvan tehtävä

Mediassa ja journalistiikan parissa puhutaan usein *flavor graphicista*; graafisten elementtien visuaalisesta houkuttavuudesta. Tämän ajattelun mukaan kuvalla ja kuvituksella on ainakin kaksi erilaista funktionaalista tehtävää. Kuvien kategorisoiminen vain visuaaliseksi houkuttumiksi ei siis avaa kunnolla kuvan tehtävää ja sanomaa. Tämä on myös osaltaan vaikuttanut kuvakulttuurin arvostuksen ja kuvanlukutaidon puutteeseen. (Brusila & Ylimartio 2003, 12.)

Sekä fiktiivisen piirroskuvan että realistisen uutiskuvan tehtävää voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Kuvan sisältämä huomionarvo, tietoarvo ja esteettinen elämyksellisyys nousevat esille lähes jokaisessa kuvan tulkintaa käsittelevässä teoksessa. Huomionarvolla tarkoitetaan ennen kaikkea katsojan kiinnostuksen herättämistä esimerkiksi kuvasommittelulla tai värien käytöllä. Tietoarvoa on puolestaan kuvan sisältämä informaatio ja esteettisyyttä kuvan aikaansaama mielihyvän tunne. Yksi kuva voi tosin sisältää kaikkien näiden luokkien piirteitä, mikäli tarve vaatii. (Hatva 1993, 50-52.)

Koen, että kuvia tulkitaan yleensä henkilökohtaisista lähtökohdista. Subjektiviisuuden vuoksi yhdellä kuvalla voidaan harvoin vastata kaikkiin katsojan asettamiin odotuksiin, mutta kuvan sisäistä kerrontaa ja sanomaa voidaan kuitenkin helpottaa oikeanlaisella kuvasommittelulla eli kompositiolla, elementtien syntaksteilla sekä kuvan kehystämällä ja rajaamisella. Näillä tekijöillä on merkitys kuvan tulkintaan ja yhdessä kuvan kontekstin kanssa ne rakentavat parhaimmillaan helposti ymmärrettävän, mutta syvällisen, esteettisen ja informatiivisen kokonaisuuden.

Opinnäytetyöni toimeksiannossa huomioin omat, toimeksiantajan sekä katsojan lähtökohdat. Kuvan tehtävänä on viihdyttää, herättää lukijan mielenkiinto sekä olla esteettinen ja informatiivinen elementti. Muotikuvamaisuuden vuoksi se ei saa olla liian realistinen, mutta kuvattavan kohteen tulee kuitenkin olla tunnistettava. En myöskään rajannut kuvaa selkeästi, sillä halusin sen yhdistyvän vaivatta blogin muuhun sisältöön. Yhdistin kuvaan tarkkoja ja epätarkkoja kohtia ja yhdistelin elementit harkitusti, jolloin katsojan mielenkiinto säilyy kuvassa eikä katse liiku päämäärättömästi kuvan eri aluiden välillä.

5 TEHTÄVÄNANNON TOTEUTUS

Kuvittamistyö on monimutkainen prosessi ja työn suunnitteluun vaikuttaa muun muassa aikataulut, kuvan käyttöyhteys sekä työn laajuus. Koska opinnäytetyöni toimeksianto oli verkkomediaan sijoittuva tilaustyö, vaikutti toimikentän eri tekijöiden tarpeet lopputuloksesta työn lähtökohtiin. Nämä ulkopuoliset tekijät erottivatkin kuvitusprosessin vapaasta taiteesta ja useimmista aiemmista kuvitustöistäni, joissa alkutilanteena on ollut subjektiivinen taideilmaisu (Brusila & Ylimartio 2003, 54). Koska työ julkaistaan osana muotiblogia, on se alisteinen blogin muulle sisällölle. Sen täytyy siis sointua yhteen blogin yleisen tunnelman kanssa olematta kuitenkaan mitätön piirros vailla huomionarvoa. (Hatva 1993, 137.) Sen on myös oltava joustava kaupallisille vaikutuksille ja sovellettava verkkomedian tarpeisiin, mikä vaikutti myös osaltaan kuvitustyön luovaan prosessiin.

Hyvän kuvan syntyemisessä tärkeimmät ainesosat ovat intuitio ja oivallus. Onnistuneeseen kokonaisuuteen vaaditaan myös tiedonhankintaan, luovuutta, harjoittelua, luonnostelua, itsereflektiota ja vuorovaikutusta toimeksiantajan kanssa. Kuvan tulee olla näyttävä ja sisältää käyttöarvoa, joka täyttää kaikkien osapuolten tarpeet. Huonolla kuvituksella ei ole minkäänkaista funktiota. Kuten taiteilija Adolph Reinhardt sanoi, *“as for a picture, if it isn’t worth a thousand words, the hell with it”*. (Brusila & Ylimartio 2003, 68).

Toimeksiantajan toiveiden mukaan kuva ei saanut olla liian realistinen ja kokonaisuuden täytyi pysyä hallittuna ja yksinkertaisena. Kuvan tuli olla dokumentoiva ja luoda samalla katsojalle vahva, esteettinen elämys. Tällä tarkoitan sitä, että sen täytyy jo pikaisella yleissilmäyksellä kiinnittää lukijan huomio, herättää mielenkiinto ja saada aikaan jonkin asteinen tunnereaktio. Dokumentaarisena kuvana piirroksen täytyy vastata kysymyksiin ”Kuka?”, ”Mikä” ja ”Millainen” sekä esittää kohde mahdollisimman tunnistettavana. Tällä, dokumentaarisella alueella, yhdistyvät kuvan visuaalinen ja verbaalinen sisältö. Toimeksiantoa purkaessani jouduinkin pohtimaan kuvan huomionarvon lisäksi kuvan verbaalista sisältöä; kuinka paljon kuvan tulee olla yhteydessä blogitekstien kanssa ja kuinka hyvin kuva ja teksti vastaavat toisiaan. (Hatva 1993, 142.)

Riisutussa muodossaankin kuvan oli ilmennettävä kuvattavaa kohdetta ja herättää lukijan mielenkiinto. Huomionarvoista oli myös kuvan tulkinta lukijan näkökulmasta; se mihin katse ensijaisesti kohdistuu ja mitä reaktioita se hänessä aiheuttaa. Koska ihmisen kasvot ja erityisesti silmien kuvaaminen on voimakas katsetta vangitseva aihe, pitäisi lukijan mielenkiinnon lähtökohtaisesti herätä heti ensisilmäyksellä. Yleisesti on myös tyypillistä, että katsoja seuraa omalla katseellaan suuntaa, johon kuvan henkilö katsoo. Pitäakseni katsojan mielenkiinnon yllä keskitinkin kuvan henkilön katseen kohti lukijaa. Näin mikään asiaan kuulumaton tekijä ei pakota katsojaa suuntaamaan katsettaan ohi kuvan. (Hatva 1993, 58-59.)

Ennen kuvitustyön aloittamista perehdyin kuvan semiotikkaan sekä omaan kuvitusidentiteettiini. Kuvan asettelulla, värien käytöllä sekä sommittelulla on suuri vaikutus siihen, miten katsoja kokee kuvan. Tällä etukäteisanalyysillä loin pohjan onnistuneeseen lopputulokseen. Toisaalta minun oli pidettävä mielessä myös omat lähtökohdat työlle. Puhtaasti teoriapohjaan nojaava, kaupallinen lopputuote ei mielestäni olisi täysin palvellut opinnäytetyöni tarkoitusta ja ammatillista kehittymistäni. Tä

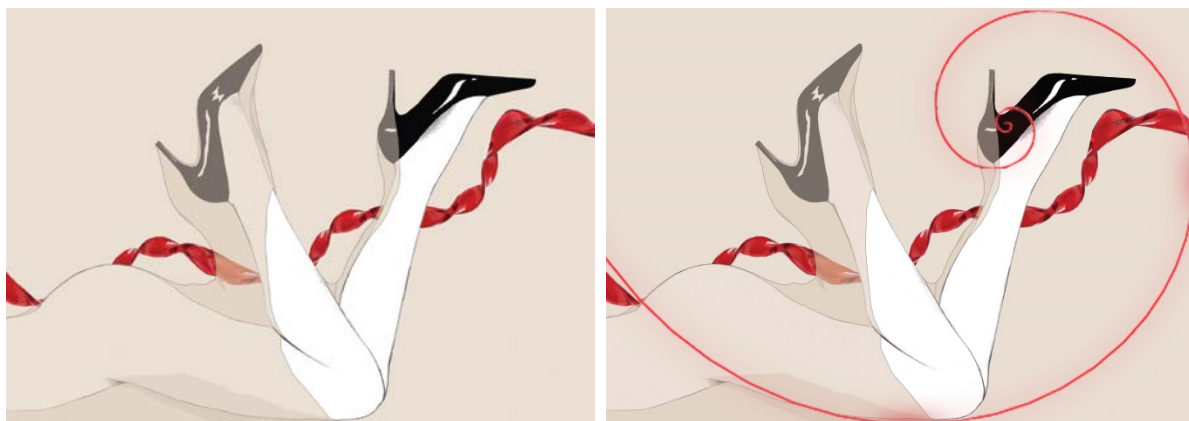
män vuoksi kävinkin läpi omaa kuvitustyyliä sekä -ideologiaani ennen suunnitteluprosessin alkua, sillä ammatillisen kehittymisen lisäksi halusin, että valmiista kuvasta ilmenee kuvan kohteen lisäksi myös taiteilijan oma esteettinen kädenjälki.

5.1 Itsereflektio ja oma kuvitusidentiteetti

Minulle taide ja piirtäminen ovat itseilmaisun muotoja ja välineitä itsetutkiskeluun. Jokaisella muotoilijalla, suunnittelijalla ja taiteilijalla on myös kehittynyt oma esteettinen käsiala ”*surplus of expression*”; tyyli, joka on muodostunut standardiksi jo ennen sen tunnistettavuutta. Itsereflektiolla tarkoitetaan puolestaan itsetutkiskelua, oman toiminnan ja harjoittelun arviointia. Se on vahvasti yhteydessä luovuuteen ja luovaan prosessiin ja auttaa käsittelemään opittua asiaa. (Hatva 1993, 36).

Oma tyylini kuvittajana on kokeileva, persoonallinen ja jossain määrin feministinen. Piirrän usein voimakkaita naishahmoja ja vahvuuteni on muotokuvien kuvitus. Kasvokuvissa suosin realistista kuvitustyyliä, mutta vapaamissa muotokuvissa leikkittelen erilaisilla kuvatekstuureilla ja tarkkuuksilla. Myös ihmisvartalon mittasuhteet ja kehonkieli ovat aina kiehtoneet minua. Tekniikkana käytän lähes poikkeuksetta lyijykynää tai mustetta ja työt viimeistelen usein kuvanmuokkausohjelmilla. Värien käyttö riippuu pitkälti tehtävänannosta.

Kokeilevasta tyylistä huolimatta kuvaperspektiivini on yleensä sama: käytän tyhjää tilaa harkitusti ja kuvien sommittelussa hyödynnän paljon kultaista leikkausta. Kultainen leikkaus jakaa piirrettävän alueen matemaattisiin yksiköihin, joihin oikein sijoitettuna kuvasta muodostuu toimiva esteettinen kokonaisuus. Kuvan 4 punainen viiva kuvastaakin hyvin kultaishella leikkauksella aikaansaatuja liikerataa ja dynaamisuutta. Ilman liikettä ja oikeanlaista kuvasomittelua piirroksesta olisi tullut staattinen eikä kuvattava kohde olisi saavuttanut samanlaista elävyyttä. Toisaalta, vaikka kultaisen leikkauksen tekniikassa on omat etunsa, en näe sen olevan ainoa oikea ratkaisu kuvasomittelussa. Jokainen työ ja jokainen kuva on yksilö, jota tulee tarkastella omista lähtökohdista.

KUVA 4. Kultainen leikkaus. Kuvassa demonstroin kultaisen leikkauksen aikaansaamaa dynaamista liikettä. Kuva Heiskanen, Sirpa 2011

Kuvittamisessa minua viehättää prosessin monimuotoisuus sekä realismin yhdistäminen fiktion. Pohjana on myös usein toimeksianto, mikä erottaa työt vapaasta taiteesta. Tällöin omien intressien lisäksi on huomioitava asiakkaan tarpeet ja toiveet. Työt ovat usein haastavia, mutta kehittäviä. Jokaisen projektin jälkeen tunnen kasvaneeni kuvittajana ja olevani askeleen lähempänä oman luovuuteni tiedostamista.

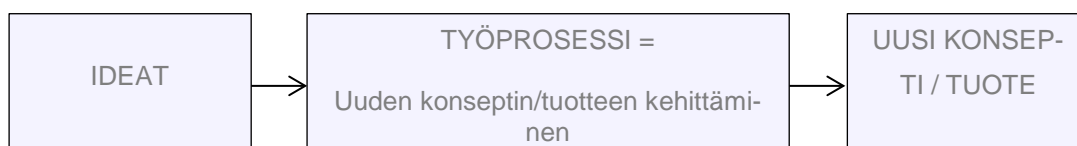
5.2 Luova prosessi

Kirjassa *Luovan ajattelun käsikirja* (Koski & Tuominen 2004, 13) luovuus määritellään uusia ideoita tuottavana ajatteluna. Termi yhdistetään usein taiteeseen, mutta todellisuudessa luovuus levittyy kaikille elämän osa-alueille ja voi liittyä mihin tahansa tekemiseen (Koski & Tuominen 2004, 24). Se on sisäsyntyinen, persoonaan sidottu taito, jota voidaan kuitenkin harjoittaa: uusia ideoita syntyy helpoiten luovuutta ruokkivassa, sallivassa ympäristössä. Ympäristön tuesta huolimatta luovuus on ihmisen tietoon, taitoihin, osaamiseen, motivaatioon ja oman alan hallintaan liittyvä ominaisuus. Se on omakohtaisten päätösten ja pohdintojen, ajattelutyön, tulos. Ihminen myös ilmaisee itseään jatkuvasti erinäisin keinoin – minä yleensä visuaalisin keinoin. Tämä itsensä ilmaiseminen näkyykin erityisesti opinnäytetyöni toiminnallisessa vaiheessa, jossa korostuivat oma luovuuteni sekä visuaalinen ilmaisu.

Luovaa prosessia ja sen vaiheita on tarkasteltu useista eri lähtökohdista vuosisatojen ajan. Muun muassa psykologian professori Liane Gabora näkee proseduurin viisivaiheisena kokonaisuutena. Samantyyliiseen, viisivaiheiseen jaotteluun on päätenyt myös tämän hetken tunnetuimpiin kotimaisiin luovuusfilosofoihin lukeutuva Lauri Järvilehto. Hän määrittelee luovan prosessin viisivaiheisena menettelytapana: *keräämisenä, valikointina, luonnosteluna, jalostamisena sekä viimeistelynä*. (Rauhala 2012). Kaikki julkaistut luovan prosessin jaottelumallit sisältävät kuitenkin samat pääpiirteet enkä koe, että on olemassa yhtä ainutta oikeaa tapaa toimia luovasti. Sen vuoksi valitsinkin opinnäytetyöni luovan prosessin jaottelun tueksi ranskalaisen Henri Poincarén menettelymallin. Siinä vaiheet tiivistetään neljään pääkohtaan ja vaiheissa korostuu tekijän tai taiteilijan tiedostamaton työskentely sekä intuitiot. (Miller 2010, *Eureka! How moments of genius happen* 2010.) Näin puran työn luovaa ja visuaalista prosessia verbaalisin keinoin. Lopullista opinnäytetyöni tuotetta, valmista kuvituskuvaa tarkastelen ja analysoin sen funktion ja toimivuuden perusteella, huomioiden samalla myös työn semioottisen tason ja merkityksen.

Opinnäytetyöni oli alun alkaen henkilökohtainen hanke, johon hain työelämäyhteyden ulkopuolisella toimeksiannolla laajentaen työn toimikentän kotimaiseen verkkomediaan. Tämän seurauksena jouduin syventymään omaan kuvitusideologiaani ja kuvitustyyliini, sillä työn lähtökohtana ei enää ollutkaan ainoastaan omat taiteelliset lähtökohdat, vaan hallittavana oli huomattavasti suurempi kokonaisuus.

Kuviossa 3 visualisoin luovan prosessin etenemistä. Omien ja toimeksiantajan ideoiden ja toiveiden pohjalta lähdin työstämään työni produktiivista osuutta, konkreettista kuvituskuva. Työprosessiin kuului uuden tuotteen suunnittelu ja toimikentän tekijöiden tarpeisiin vastaaminen. Vaiheeseen sisältyi tausta-aineiston keräämisen, luovan prosessin sekä fyysisen visualisoinnin lisäksi kommunikointia toimeksiantajan kanssa. Subjektiiivisten mieltymysten lisäksi tarkastelin hankkeen etenemistä kriittisesti, objektiivisella tasolla, jolloin lopputuloksena syntyi kaikkien työn toimikentän tekijöiden tarpeita vastaava muotiaiheinen kuvituskuva.

KUVIO 3. Luovan prosessin käsitteellistapahtumaketju. Tekijä Heiskanen, Sirpa 2013

5.3 Kuvan rakentuminen

Anttilan (2005, 367) mukaan kuvan rakentuminen ja sen visuaalinen tulkitseminen edellyttää omaa koodijärjestelmää; sääntöjä, jotka ilmaisevat kuvan ja kuvitustyylin välisiä yhteyksiä. Ilmaisevien taideteiden, kuten esimerkiksi kuvitustaiteen, *esteettisellä koodilla* tarkoitetaan puolestaan koodeja, jotka vahvistavat ilmaisun synnyttämää subjektiivista kokemusta ja tulkinnallista merkitystä. Nämä koodijärjestelmät ja koodien merkityssuhteiden ymmärtäminen olivat oleellisessa osa myös opinnäytetyöni kuvan rakentumista ja sen analysointia.

Kuvitushankkeen produktiivisessa vaiheessa hyödynsin Hatvan kuvan rakentumisen analyysimallia, jossa kuvaa tulkitaan ja rakennetaan eri tasoilla. Vaikka tarkastelin kuvaa useista eri lähtökohdista, keskityin ennen kaikkea sen merkkioppiin ja merkkisuhteisiin pragmaattisella tasolla. Charles Peircen ajatuksiin perustuva semioottinen kuva-analyysi kohdistuukin erityisesti kuvan merkkien synnyttämiin konnotatiivisiin, subjektiivisiin, ja tulkinnallisiin merkityksiin. Itse kuvitusprosessia avasin puolestaan matemaatikko Henri Poincarén luovan prosessin jaottelun pohjalta ja kuvan lopullinen tuote-analyysi perustui Victor Papanekin luomaan tuotteen funktioanalyysiin.

Hatvan analyysimallin mukaan kuvan rakentuminen alkaa toteamalla sen syntaktiset faktat, kuten koko, väri ja sijainti. Tätä seuraa semanttinen taso, jossa kuvitustyötä lähestytään purkamalla sen sisällöllisiä elementtejä. Tällöin kuvaa tarkastellaan puhtaasti sen sisällöllisistä lähtökohdista. Viimeisellä tasolla arvioidaan puolestaan kuvan ja kuvituksen pragmaattista suhdetta tekstiin ja sen julkaisu yhteyteen. Kyseisellä tasolla tarkastelun kohteena ovat siis lähinnä vuorovaikutussuhteet, kuvan tehtävä sekä sen sisältämä sanoma. (Hatva 1993, 137-141.)

1. Syntaktinen taso

Kuten Hatva toteaa, syntaktisella tasolla määritellään kuvan koko, värillisuus, sijainti, sommittelu, tekstiyhteys sekä kuvaustyyli. Sijainnilla tarkoitetaan kuvan sijoittumista julkaisualustalla, esimerkiksi kirjan aukemalla, sommittelulla puolestaan arvioidaan kuvan monimutkaisuutta, rakennetta, kolmiulotteisuutta sekä huomionarvoa. Analyysimallin syntaktisen tason tekstiyhteys ilmaisee kuvan ja tekstin välistä suhdetta ja kuvaustyyli valittua kuvitustekniikkaa. (Hatva 1993, 138.)

Opinnäytetyöni toimeksinnossa kuvituskuva oli pienempi kuin A6 -lehtiö ja se sijoitettiin verkkoblogin oikeaan reunaan, blogin yhteystietojen läheisyyteen. Toimeksiantajan toiveena oli, että kuvan värimaailma on yhteydessä blogin muuhun sisältöön, mutta mitään varsinaisia rajoituksia värityksen suhteen ei heti alussa tehty. Toiveissa oli myös, että kuvitustyö on piirrosmainen, kolmiulotteinen sekä huomiota herättävä informatiivinen muotokuva asiakkaan kasvoista. Sen ei tarvinnut olla suoraan verrannollisessa yhteydessä blogin muiden julkaisujen tai kuvien kanssa, mutta kuvan täytyi henkiä blogin yleistä tunnelmaa. Tähän vaikutin värityksen lisäksi kuvitusteknisillä valinnoilla. Teos ei saanut olla liian tavallinen, ettei se jäänyt blogin muun materiaalin varjoon, muttei myöskään liian sekava kuvan tunnistettavuuden kustannuksella.

2. Semanttinen taso

Hatvan (1993, 141) mukaan semanttisella tasolla kuvaa ja kuvitustyötä lähestytään ja analysoidaan sen sisällön kautta. Onko kuvan oltava tunnistettava vai voiko yhteys tekstiin ja muihin blogin julkaisuihin olla epäsuora?

Lähtökohtaisesti asiakkaan toiveena oli, että kuvasta voidaan helposti tunnistaa kuvattava henkilö. Sen ei tarvinnut olla mustavalkoinen viivapiirros kohdehenkilön kasvoista, mutta kuitenkin tunnistettavissa ilman erillistä tekstiviitettä. Päädyinkin pitämään kuvakulman suorana, piirtämään kasvot realistisina sekä mittasuhteet todellisina. Jos olisin näissä osa-alueissa tehnyt toisin, olisi kuvaustapa ollut väärä, eikä katsoja olisi voinut muodostaa yhteyttä kuvan ja sen kontekstin välillä. Myös kuvitustekniikan oli oltava siinä määrin selkeä, ettei se vesi liikaa huomiota itse kuvan kohteesta tai rajaisi pois jotain oleellista. (Emt. 1993, 141.)

3. Pragmaattinen taso

Analyysimallin pragmaattisella tasolla keskitytään kuvan ja tekstin suhteeseen: mikä on sen funktio ja onko se yhteydessä tekstisisältöön? Hatva (1993, 141-142) määrittelee kuvan tehtävät viiteen eri kategoriaan. Näitä ovat kuva esteettisenä kokemuksena, painottajana, symbolina, dokumenttina ja orientoijana. Se voi toki olla näiden tehtävien yhdistelmä tai sisältää muitakin funktioita, mutta yleensä kuvalle pystytään määrittelemään yksi tai kaksi päätehtävää.

Toimeksiannossa kuvan oli oltava esteettinen, informatiivinen sekä huomiota herättävä. Sen oli esittävä kuvattava kohde todellisena olematta silti liian valokuvamainen representaatio henkilön kasvoista. Kuvan tehtävänä oli visuaalisin keinoin vastata kysymyksiin ”Kuka?” ja ”Mikä?” ja ”Miltainen?”. Informatiivisuuden lisäksi kuvan oli oltava esteettinen ja sen oli erotuttava blogin muusta kuvamateriaalista.

Kuten totesin aiemmin, opinnäytetyöni kuvitusprosessi on monimutkainen, eri analyysi- ja toimintatasoja sisältävä kokonaisuus. Anja Hatvan mukaan hyvin suoritetussa kuvitustyössä taiteilija lähestyy aihetta ensin pragmaattisella tasolla; mikä on kuvituksen tehtävä suhteessa aiheisisältöön (kts. kuvio 4) ja vasta tämän jälkeen kuvitustyötä jatketaan semanttisella ja syntaktisella tasolla. (Hatva 1993, 45.)

KUVIO 4. Taiteilijan ja vastaanottajan koodausprosessi Anja Hatvan (1993, 45) mallia mukaillen. Muokannut Heiskanen, Sirpa 2013

Valmistamani kuvan julkaisukontekstin, toimeksiantajan blogin, ollessa hyvin valokuvapainotteinen, oli vaarana, että lukija kokee kuvituskuvan vieraaksi tai liian poikkeavaksi sivuston muusta visuaalisesta materiaalista. Myös kuvan eri elementtien avulla luotu monitasoisuus olisi väärin esitettynä saattanut saada aikaan hajanaisen ja sisällöllisesti irrationaalisen kokonaisuuden. Näiden uhkien tiedostamisen johdosta, pystyinkin mielestäni oikealla kuva-asettelulla luomaan kuvan, joka vastasi sille asetettuja odotuksia ja sisälsi samalla sekä uutuus- että käyttöarvoa.

En voi olettaa, että katsoja ymmärtää kuvan jokaisen värin ja elementin merkityksen ja kykenee näin purkamaan sen semioottisia merkityksiä. Kuvan yhteyteen ei myöskään liitetty mitään erillistä tekstiviitettä, minkä seurauksena kuvattava kohde oli esitettävä tarpeeksi yksiselitteisesti. Näin kuka tahansa pystyy *lukemaan* sitä ja ymmärtää sen sisällön. Ei ollut myöskään järkevää olettaa, että lukija ymmärtää kuvitusteoriaa esimerkiksi syvyysvaikutelman luomisesta värien avulla – riitti, että minä tiesin ja hyödynsin teorioita valmiissa kuvitustyössä. Näin lukija saa vain katsoa kuvaa ja todeta teorian toimivuuden käytännössä. Eri kuvitusteknillisiin vaikutuskeinoihin keskityn tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa jaottelen työn eri vaiheet sekä selvennän kuvitusprosessini toteutumista käytännössä.

5.4 Kuvitustyö käytännössä

Tässä opinnäytetyöni luvussa jäsentelen kuvitustyön eri vaiheita Henri Poincarén julkaisemaa luovan prosessin mallia hyödyntäen sekä selkeytän työn etenemistä visuaalisin ja verbaalisin keinoin. Vaikka Poincarén nelivaiheinen malli pohjautuukin alun perin hänen omaan luovan prosessin vaiheiden erittelyyn ja matemaattisten ongelmien luovaan ratkaisuun, huomioidaan siinä luovan prosessin tiedostamattoman työskentelyn vaihe. Tämän vuoksi sovellankin sitä oman kuvitusprosessini jäsentelyssä. (Miller 2010, *Eureka! How moments of genius happen.*)

Poincarén luovan työskentelyn mallin vaiheet ovat *valmistautuminen*, *hautautuminen*, *oivaltaminen* sekä *todentaminen*. Prosessin lähtötilanteen jäsentelyn ja rajauksen jälkeen toimeksiantoa tarkastellaan kokonaisuutena: kuvan käyttöyhteyttä, omaa ja asiakkaan toiveita sekä työn aikataulua ja resursseja. Tässä vaiheessa tavallaan herkistytään aiheelle ja havainnoidaan siihen liittyviä asioita ja ilmiöitä. Hautautumisvaiheessa aihe jätetään hautumaan. Oivaltamisvaiheessa prosessoija yleensä kokee jonkinasteisen ahaa-elämyksen ja tekee valintoja työn jatkumisesta. Viimeisessä, todentamisvaiheessa on vuorossa käytännön totetus ja omalla kohdallani lopullisen kuvituskuvan viimeistely. (Ljokkoi 2012, 11-13.)

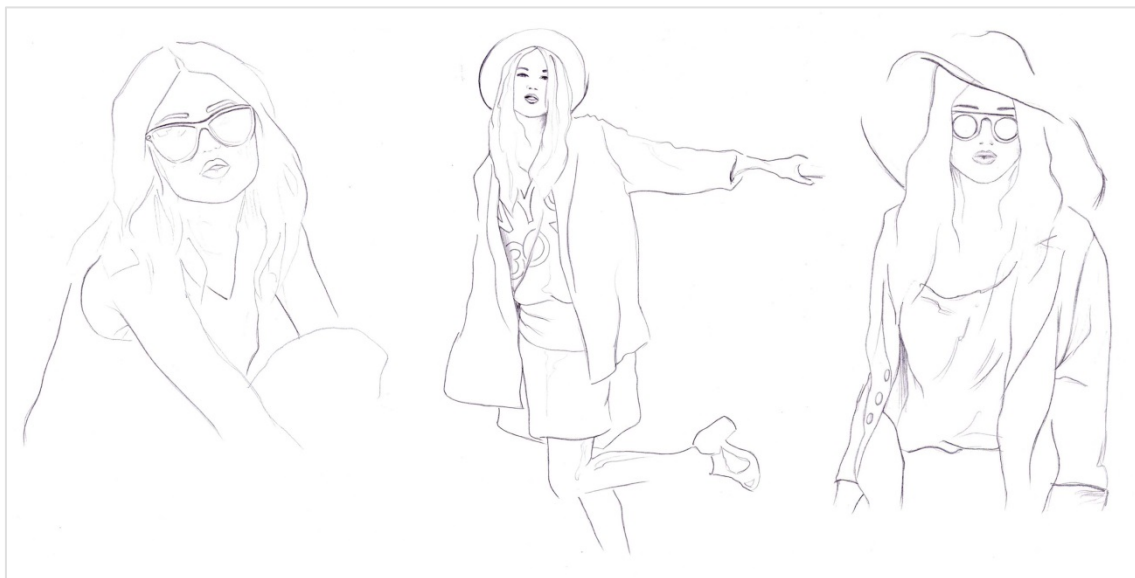
1. Valmistautumisvaihe

Samoin kuin Arthur I. Miller Andrew Robinsonin kirjaan (2010) pohjautuvassa artikkelissaan *Eureka! How moments of genius happen* (2010) myös Mari Ljokkoi viittaa opinnäytetyössään (2012, 11) Poincaré'n luovan työskentelyn malliin, jonka mukaan työprosessi alkaa usein jo ennen kuin taiteilija sitä itse tiedostaa. Omalla kohdalla koko opinnäytetyön taustalla oli omat intressit sekä vahvuuteni kuvittajana. Työelämähakuisena hankkeena hain työlleni myös yhteistyökumppania, joka avaisi minulle työelämäyhteyksiä kotimaiselle media-alalle ja joka tyylillisesti tukisi persoonallista kuvitusjälkeäni. Vaikken sitä välttämättä vielä silloin tiedostanut, oli minulla todennäköisesti jo tuolloin mielessä minkä tyyllisen kuvitushankkeen halusin opinnäytetyössäni toteuttaa.

Konkreettisesti työni **valmistautumisvaiheen** pääosassa olivat tiedonhankinta sekä kerätyn tausta-aineiston purkaminen. Aiheeseen perehtyminen sekä kuvitustyön lähtökohtien vertaaminen muihin alan teoksiin helpotti koko prosessin hahmottamista. Tutustuin alan kirjallisuuteen, kuten semiotikkaa ja verkkomediaa käsitteleviin teoksiin, ja niistä tehtiin opinnäytetöihin, kotimaisten ja ulkomaisten muotijulkaisujen visuaalisuuteen sekä piirretyn kuvan käyttöön mediasa. Valmisteluvaiheeseen kuului myös tehtävänannon tarkka määrittely ja asiakkaan toiveiden kartoittaminen.

2. Hautautumisvaihe

Kuvitusprosessin **hautautumisvaiheessa** annoin ideoiden hautua mielessäni ja aloitin vapaan luonnostelun toimeksiantajan kuvista. Pyrin häivyttämään niin sanotun tyhjän tilan pelkoa hahmottelemalla kuvattavaa kohdetta. Tärkeintä ei vielä tämän vaiheen alussa ollut keskittyä yksityiskohtiin tai tiettyihin kehon asentoihin, vaan lähinnä tehdä nopeita croquis-tyylisiä viivapiirroksia toimeksiantajan lähettämistä valokuvista. Loin erilaisia muotoja, leikittelin mittasuhteilla ja kokeilin erilaisia kuvitustekniikoita sekä värien käyttöä, vaikka asiakkaalla olikin näistä omat selkeät toiveensa.

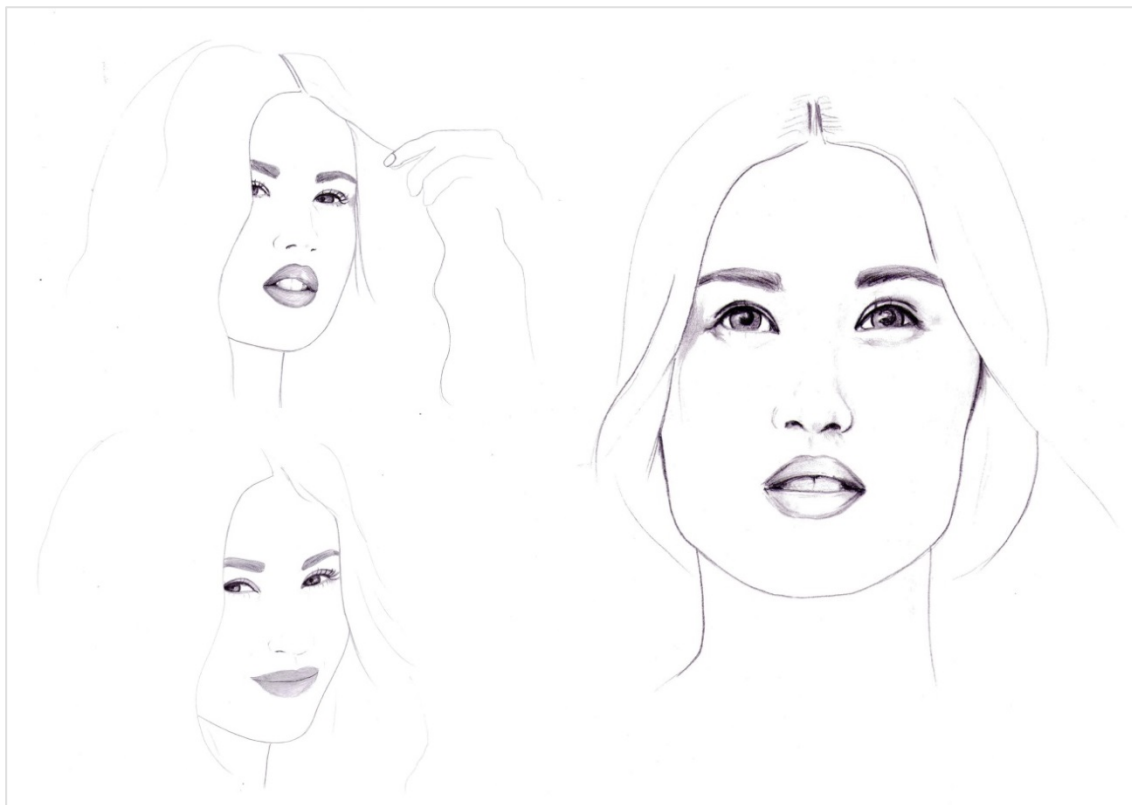

KUVA 5. Kuvitustyön alkuluonnoksia. Heiskanen, Sirpa 2013

Alkuluonnostelun jälkeen aloin alustavasti suunnitella lopullista kuvaa: sen kuvitustekniikkaa, värimaailmaa, kuvasuhdetta, kuvakokoa sekä kuvakulmaa. Tässä vaiheessa tarkensin vielä toimeksiantajan toiveet kuvasta ja syvennyin sen sisällön semioottisiin merkityksiin. Koska kuvan tuli toimeksiantajan toiveiden mukaan olla persoonallinen ja kuvituskuvamainen, realistisia piirteitä omaava kasvokuva, jonka pohjatekniikkana oli lyijykynä, aloin luonnostelemaan kuvia enemmän näiden ohjeiden mukaan.

Keskityin piirroksissa nyt enemmän kasvojen piirteiden ja ilmeiden tulkitsemiseen, kasvojen kolmiulotteisuuteen, syvyys-suhteisiin, tyhjän tilan käyttöön, valoihin ja varjoihin sekä kuvakulmaan. Kuvituksen kuvakulmalla tarkoitan kasvojen sijoittumista piirrettävällä alueella, jossa tällä kertaa hyödynsin lähinnä suoraan kuvaustekniikkaa. Tällöin kasvot ja silmät ovat linjassa katsojaan nähden, mittasuhteet eivät vääristy ja kuvattava kohde säilyttää tunnistettavuutensa. Näin katsojan huomio kiinnittyy tarkemmin kasvojen huomionarvoisiin kohtiin, kuten silmiin, suuhun ja nenään eikä harhaile ympäri kuvaa tai sen ympäristöä. (Hämäläinen 2013, 18; Hatva 1993, 59.)

Hautautumisvaiheessa oleellista oli nimenomaan tiedostamaton luova työskentely, toimeksiantajan ohjeistuksen avaaminen, omat intuitiot kuvan suhteen sekä kommunikointi asiakkaan kanssa. Prosessin aikana lähetin asiakkaalle luonnoksia tekemistäni kasvokuvista ja pyysin niistä välipalautetta. Hiljalleen, muutaman kuvassa 6 esitetyn luonnoksen jälkeen, aloinkin hahmottaa elementtien asettumista lopullisessa kuvassa sekä sitä, mitä kuvassa halutaan korostaa ja mistä kuvakulmasta lopullinen kuva piirretään.

KUVA 6. Kuvitustyön luonnoksia toimeksiantajan kasvoista. Heiskanen, Sirpa 2013

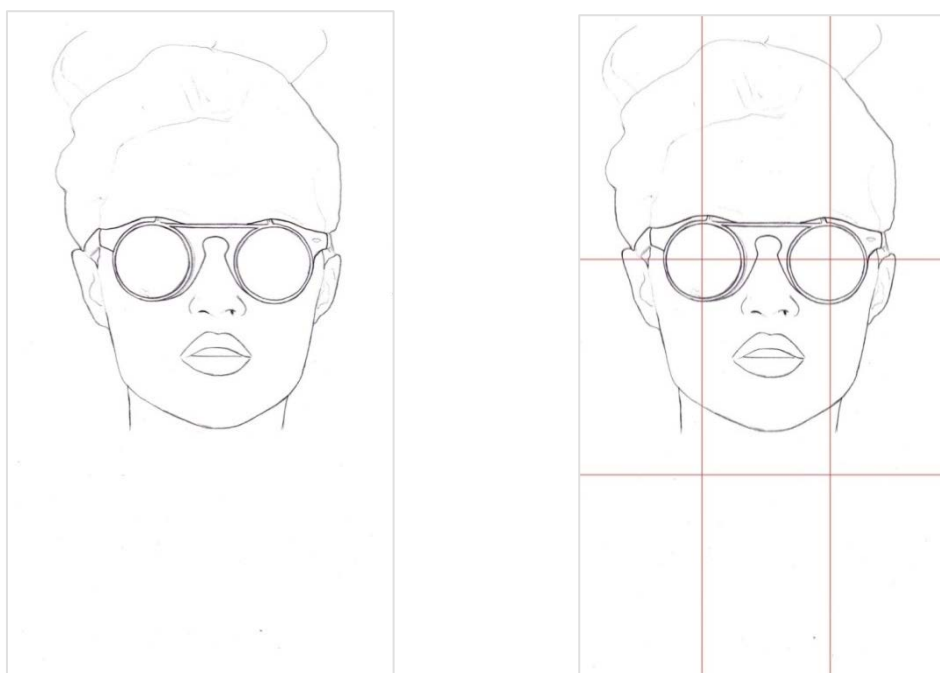
3. Oivaltamisvaihe

Hautautumisvaiheen lopussa tiesin jo suunnilleen, mitä toimeksiantaja toivoi kuvalta ja mitä luonnoksia halusin itse jatkotyöstää valmiimpaan muotoon. Prosessin oivaltamisvaiheessa sain selkeämmän vision, mistä kulmasta kasvot tulee piirtää sekä määrittelin kuvan kuvasuhteen, rajauksen ja reunuksien käytön. Nämä tekijät vaikuttivat eri elementtien asettumiselle kuvattavalla alueella, kuinka paljon niitä siihen mahtuu ja kuinka katsojan katse tulee liikkumaan kuvattavassa kohteessa. Ymmärsin myös hyödyntää tyhjän tilan käyttöä kuvan tehostekeinona. Tarkentamalla ja häivyttämällä kuvan tiettyjä osa-alueita loin syvyysvaikutelman, jonka myötä kuvasta tuli kolmiulotteisempi ja aiempaa realistisempi. (Hämäläinen 2013, 13-16.)

Animoidun kuvakäsikirjoituksen suunnittelusta opinnäytetyönsä tehnyt Leena Hämäläinen hyödynsi Dan Ablanin luomaa kuvajakoa osana kuvitusprosessiaan. Kuvajaossa kuva-alue jaetaan kolmeen yhtäsuureen vaaka- ja pystysuuntaiseen osaan ja ne kohdat, joissa halkaisuviivat leikkaavat toisensa, ovat pisteitä, joiden kohdalle kuvattavan kohteen huomionarvoiset osat kannattaa sijoittaa. (Ablan 2003, 129; Hämäläinen 2013, 14.) Hyödynsin tekniikkaa myös oman kuvituskuvani sommittelussa, sillä pelkästään kasvopiirteiden kuvaaminen ei takaa kuvan huomionarvoa ja pidä yllä katsojan mielenkiintoa.

Koska kasvokuvassa tunnistettavuuden ja huomionarvon kannalta tärkeimmät kohteet ovat silmät, nenä ja suu, asettelin juuri ne elementit viivoja ja leikkauspisteitä mukaillen (KUVA 7). (Hämäläinen 2013, 14.) Asiakkaan toiveiden mukaan peitin kuitenkin kohteen silmät aurinkolaseilla, jolloin henkilöllisyys jää osittain mielikuvituksen varaan. Silmien peittämisellä oli myös riskinsä. Yleisesti profiili- ja kansikuvissa on totuttu kuvaamaan ihmisen kasvot ilman peittäviä elementtejä, jolloin huomionarvoiset kohteet on voitu kuvata selkeästi ja näin luotu vaikuttava ja intensiivinen kokonaisuus. Kuvasta saamani palautteen mukaan silmien peittäminen on kuitenkin, hieman yllättäen, vain syventänyt kuvan kohteen katsetta. Lisääntyneen intensiivisyyden seurauksena katsojasta tuntuu, että kuvan todellakin katsoo suoraan lukijan silmiin.

Hämäläisen mukaan katsojan huomiota voidaan ohjata kuva-alueella myös syvyysterävyyttä vaihtamalla (2013, 19). Tarkkojen ja utuisten alueiden oikeanlaisella sommittelulla voidaan mielestäni saavuttaa aikaan kolmiulotteisia ratkaisuja ilman turhia varjostuksia ja valon suunnan muutoksia. Päätin kuvata etualan elementit tarkasti ja häivyttin kuvan taustaa eri kuvankäsittelytekniikoilla. Hyödynsin utuisuutta ja tyhjää tilaa myös kuvan alaosassa jättämällä sen väriykseltä vaaleaksi. Tämä sai aikaan syvyyssvaihtelua ja synnytti kuvaan kaivattua liikettä.

KUVA 7. Lopullisen kuvituskuvan alkuasetelma ja kuvakomposition havainnollistaminen. Heiskanen, Sirpa 2013

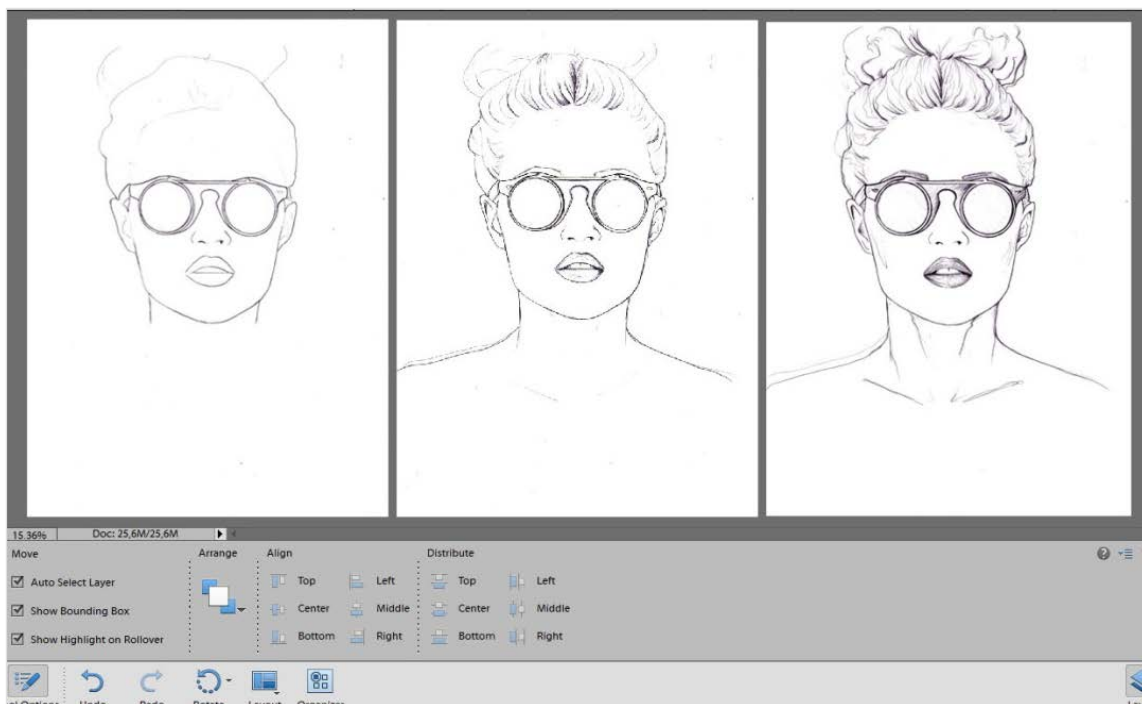

Oleellista oivaltamisvaiheessa oli ohjeistuksen noudattaminen sekä kommunikointi asiakkaan kanssa. Luonnoksista saadun palautteen pohjalta valitsin lopullisen kuvituskuvan ilmeen, asennon, kuvakoon, kuvasuhteen sekä kuvakulman. Edellä mainittujen kuvitusratkaisujen lisäksi halusin pitää kasvojen ilmeen muotikuvamaisen neutraalina, jolloin kuva sopii vaivatta blogin yleiseen tunnelmaan. Samalla kuvan kohde tulee myös esiin selkeästi eivätkä kuvan eri elementit vie liikaa toistensa huomionarvoa.

4. Todentamisvaihe

Poincarén luovan prosessin neljäs vaihe on todentaminen. Kuvataiteessa tällä tarkoitetaan yleisesti lopullisen työn toteuttamista. (Ljokkoi 2013, 13.) Omassa opinnäytetyössäni kuvan konkreettista valmistumista ei voi täysin rajata vain tähän yhteen vaiheeseen, sillä luonnostelin ja kokeilin eri versioita kuvasta pitkän prosessia. Työ kuitenkin valmistui toimeksiantajan viimeisten toiveiden mukaan lokakuun aikana, jolloin koko opinnäytetyöprosessi oli lopullaan.

Neljännessä vaiheessa jatkoin valitun kuvan työstämistä lyijykynällä. Kuvassa 8 demonstroin kuvasarjan muodossa kuinka rajasin kasvot, piirsin kuvaan loput suunnitellut elementit sekä tein kevyitä häivytyksiä luodakseni kasvohin eri syvyysvaikutelmia ja kolmiulotteisuutta. Näillä efekteillä rakensin kasvoista tunnistettavan kokonaisuuden, jota pystyin jatkotyöstämään digitaalisessa muodossa Photoshop Elements 11 -ohjelmalla. Kuvankäsittelyohjelmaa hyödyntämällä muokkasin kuvasta omaan kuvitustyyliini sopivan ja toimeksiannon mukaisen, kokeilevan ja muotikuvamaisen kuvituskuvan.

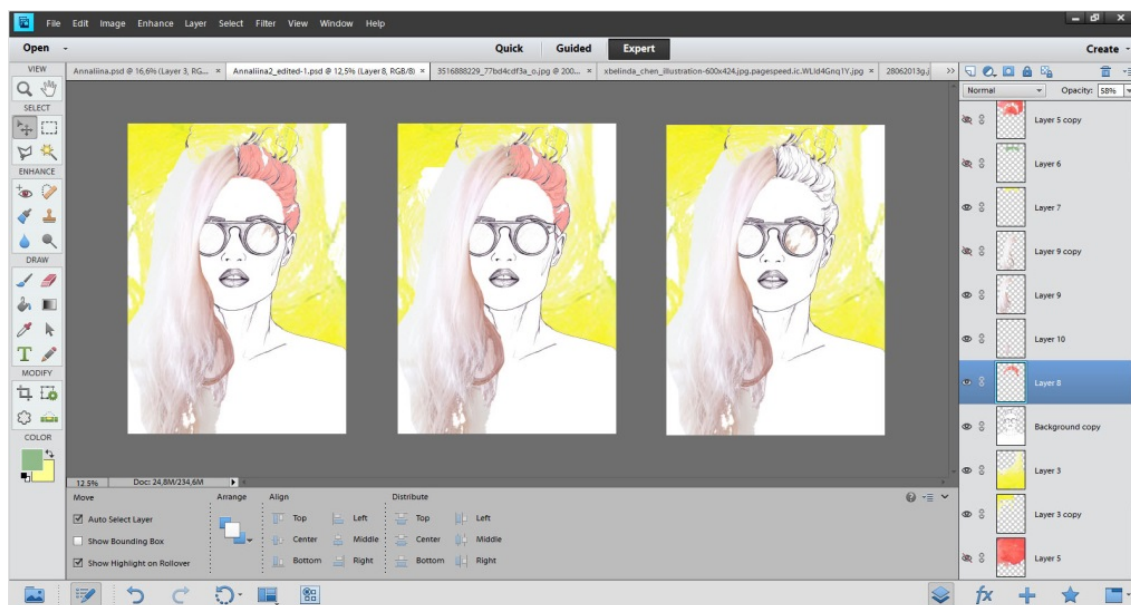
KUVA 8. Demonstraatio valitun kuvan rakentumisesta sekä lyijykynätyöskentelyn lopputuloksesta. Heiskanen, Sirpa 2013

Lyijykynäteknikalla työstetyn kuvapohjan valmistuttua jatkoin kuvan ja kasvojen muokkausta digitaalisessa muodossa. Aluksi vahvistin kuvan lyijykynävarjostuksia ja muokkasin vedosten sekä taustan välistä kontrastia. Pienten ja nopeiden pohjaviimeistelyjen jälkeen aloin suunnitella valmiin kuvan väritystä. Tutustuin toimeksiantajan lähettämiin inspiraatiokuvaan ja blogin yleiseen väriytykseen. Minua kiehtoi myös ajatus kuvakollaasimaisesta kuvituskuvasta, jossa lyijykynällä luotujen kasvojen päälle rakennetaan ikään kuin toinen kokonaisuus käyttämällä muita toimeksiantajan kuvia ja kuvankäsittelyohjelman tehostetekniikoita.

Erityisesti kuvan rakentumisen viimeisessä vaiheessa päädyin pohtimaan kuvan katsojassa synnyttämää subjektiivista kokemusta. Mietin sitä, millä eri tehosteilla kiinnitän katsojan huomion ja kuinka ohjaan hänen katsettaan valmiissa kuvassa. Jouduin myös tasapainottelemaan kuvan tunnistettavuuden ja huomionarvon kanssa, sillä eri elementit ja efektit eivät saaneet viedä liikaa huomiota itse kuvan kohteelta.

Koska väri on selvä katsetta ohjaava tekijä, vaikuttivat kuvan värivalinnat oleellisesti valmiin kuvituskuvan huomionarvoon ja vaikuttavuuteen. Väriytyksellä lisätään kuvan vetovoimaa ja sillä voidaan rikastuttaa kuvan aikaansaamia mielikuvia. (Hatva 1993, 57-58.) Kuvassa 9 havainnollistankin oman työni värivalintaprosessia ja erittelen kuvan digitaalisia muokkausvaiheita.

Lähdin luomaan kuvan värityspohjaa tutustumalla toimeksiantajan muuhun kuva-aineistoon ja kuvien värimaailmaan. Huomasin tiettyjen värien ja värisävyjen toistuvan useammassa julkaisussa ja päätin hyödyntää suoraan erään valokuvan vaaleanpunaista hiusosiota osana kuvituskuva, jolloin sain yhdistettyä kuvaan haluttua kollaasimaisuutta. Lisäämällä kuvaan vaaleaa, tyttömäistä väritystä pehmensin samalla jyrkän ja tarkasti rajatun kasvoprofiilin ensivaikutelmaa.

KUVA 9. Digitaalisen kuvanmuokausprosessin havainnollistaminen ja väriytyksen valmistuminen. Heiskanen, Sirpa 2013

Koska kuvan tärkeimmät elementit ovat alan etuosassa, kasvoissa, halusin jollain tapaa häivyttää taustan. Valkoinen tyhjä tausta olisi ollut liian valju kuvan rinnalla, mutta toisaalta en halunnut lisätä sinne mitään turhia kiintopisteitä, jotka olisivat vieneet liikaa huomiota itse kuvan kohteelta. Päädyinkin hyödyntämään taustalla utuista värialueita, jota muokkasin kuvankäsittelyohjelmalla. Väriksi valikoitui kyllästetty keltainen, joka on sävyiltään viileä. Kirkasta väriä hyödyntämällä pyrin vetämään katsojan huomion itse kuvaan luoden samalla kontrastia ja dynaamista liikettä viileään taustan ja pehmeään vaaleanpunaisen etuosan välille. Väreillä ja sävyvaihteluiden avulla lisäsin myös kuvan tilailluusiota, sillä esimerkiksi Hatvan (1993, 98) mukaan värit koetaan etäisyydeltään erilaisina; lämpimät lähempänä ja kylmät taaempana olevina. Värikontrasteja hyödyntämällä loin siis etäisyyden muutoksen kokemuksen ilman varsinaista kuvaperspektiivin muutosta tai elementtien uudelleenasettelua.

Värien käytön lisäksi hyödynsin kuvassa myös värien käyttämättömyyttä, mustavalkoisuutta. Tällöin kuvan eri elementit eivät syö toistensa huomionarvoa eikä kuvattava alue tunnu katsojasta liian täydeltä tai tukkoiselta. Mustavalkoisten ja värillisten alueiden tasapainottelulla lisäsin kuvan mielenkiintoa, muistettavuutta sekä miellyttävyyttä. Kuten Hatva toteaa teoksessaan *Kuvittaminen* (1993, 122), mustavalkoisia ja värillisiä kuvia yhdistelemällä voidaan lisätä värikuvien muistettavuutta. Hyödynsin tätä tehokeinoa yhdistelemällä väri vaihteluita yhden kuva-alueen sisällä.

Henri Poincarén ja Anja Hatvan mallit taiteellisen työprosessin takana sitovat mielestäni hyvin yhteen koko prosessi oleelliset vaiheet. Koska esimerkiksi Hämäläisen (2013, 15) mukaan luova prosessi ja käytännön työ ovat toisiaan stimuloivia, vuorovaikutteisia tapahtumia, voidaan niiden tarkalla analysoinnilla saada aikaan ammatillista ja taiteellista kehittymistä. Myös minä taiteen tekijänä koen, että kuvitusprosessin jäsenneily analysointi ja oman kuvitustyylin tiedostaminen tekivät erityisesti tästä projektista itselleni mielekkään, ammattitaitoa kehittävä, ja näin mahdollistivat ehjän ja hallitun kokonaisuuden rakentumisen.

5.5 Kuvan funktioanalyysi

Opinnäytetyöni produktiivisen vaiheen lopputuloksena syntyi kuvitettu profiilikuva toimeksiantajan kasvoista. Sen sisältämän tiedon analysointiin ja loppupäätelmien tekoon voidaan hyödyntää erilaisia sisältöanalyysimenetelmiä, mutta henkilökohtaisesti puran valmista kuvituskuvaa, artefaktia, Victor Papanekin funktioanalyysiä hyödyntäen. Samalla huomioin myös Charles Peircen luoman pragmaattisen merkkiopin, käytännöllisen semiotiikan, ja tarkastelen kuvan eri elementtien merkkisuhteita.

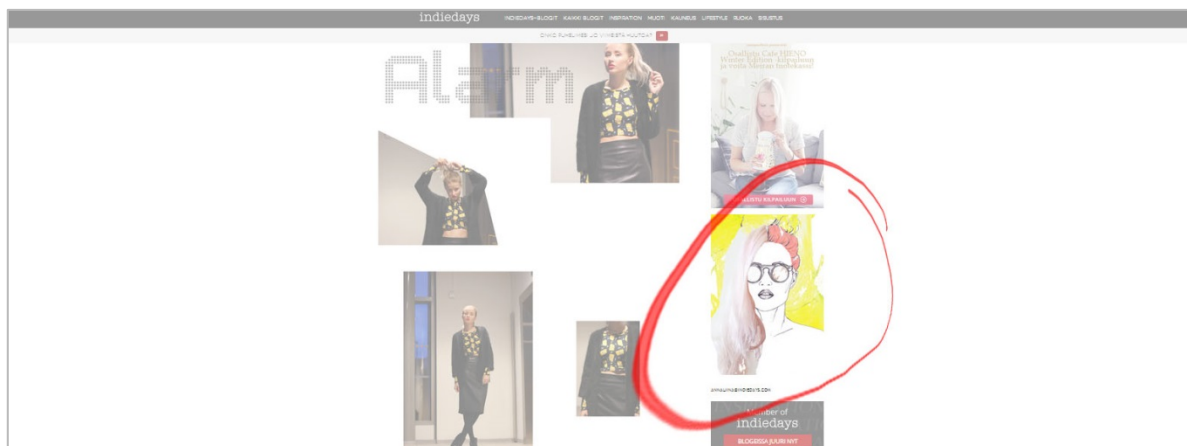
Pirkko Anttila viittaa kirjassaan *Tutkiva Toiminta* (2005, 212), että Papanekin funktioanalyysissä pyryttävyytään lähinnä kohteen sisällön kuvauksessa eikä siihen liitetä niinkään katsojan tai kohteen käyttäjän subjektiivisia, sisäisiä tuntemuksia. Vaikka analyysimalli on tässä suhteessa jonkinasteisessa ristiriidassa toimeksiannon kuvallisten lähtökohtien kanssa, jossa olen huomionut myös katsojan subjektiiviset reaktiot ja käyttäytymismallit, tulee kohdetta kuitenkin tarkastella objektiiviselta kannalta sen mediakäytettävyyden vuoksi.

Papanekin mukaan tuotteen funktiokokonaisuus muodostuu kuudesta osasta: tuotteen *käytöstä, tarpeesta, menetelmästä, esteettisyydestä, assosiaatioista* sekä *telesiksestä* (Anttila 2005, 212). Artefaktin käyttöä voidaan Papanekin mukaan tarkastella eri lähtökohdista; kuka sitä käyttää, mihin tuotetta käytetään ja kuinka tuote sopii suunniteltuun käyttöön. Tuote on myös suunniteltu jonkin tarpeen mukaan, jolloin tuotetta tarkastellaan sen lähtökohtien pohjalta. Käsityön tuotoksena syntynyt tuote aiheuttaa käyttäjässä usein erinäisiä miellelyhtymiä, joita Papanekin mukaan voidaan tarkastella fysiologisista, psyykkisistä ja sosio-emotionaalisista lähtökohdista. Estetiikalla hän tarkoittaa lähinnä tuotteen muodon ja menetelmillä tuotteen valmistustekniikan sekä valmistustavan analysointia. Telesis puolestaan tarkastelee tuotetta sen aikasidonnaisuuden pohjalta; mitä aikakautta tai tyyliä tuote edustaa ja kuinka tuote ilmentää omaa aikakauttaan. (Anttila 2005, 212.)

Opinnäytetyöni fyysinen tuotos, kuvituskuva, on profiilikuva opinnäytetyöni toimeksiantajan kasvoista. Se on suunniteltu lähtökohtaisesti asiakkaan **tarpeiden** pohjalta ja suunnattu pääasiassa tilaajan omaan käyttöön. Työ julkaistaan kuitenkin osana julkista verkkoblogia, jolloin siinä on huomioitava myös verkkomedian sekä blogin lukijoiden vaatimukset kuvituskuvan käytölle. Näitä, työn toimikentän tekijöiden tarpeita ja toiveita esittelin aiemmin kuviossa 1 (s. 12).

Alunalkaen dokumentaariseksi kuvaksi suunniteltu työ sisältää informaation lisäksi myös symbolisia piirteitä. Hatvan (1993, 143) mukaan kaikki kuvat periaatteessa ovat symbolisia: ne ovat kolmiulotteisen maailman kaksiulotteisia kuvauksia. Omassa työssäni symbolisuus, eli kuvan sisällön suhde blogin muuhun materiaaliin, on lähestulkoon suora ja sisällöt ovat keskenään verrannollisia. Kuvalla siis ilmennetään blogin ylläpitäjän ulkonäköä kuvitusteknillisin menetelmin jättäen katsojan mieleen visuaalisen muistijäljen. Näin kuvan ensivaikutelmasta syntynyt esteettinen elämys on herättänyt katsojan mielenkiinnon ja hän todennäköisesti tutustuu myös blogin muuhun sisältöön. Kuvan tehtävä on siis herättää lukijan mielenkiinto ja suunnata se blogin muuhun materiaaliin.

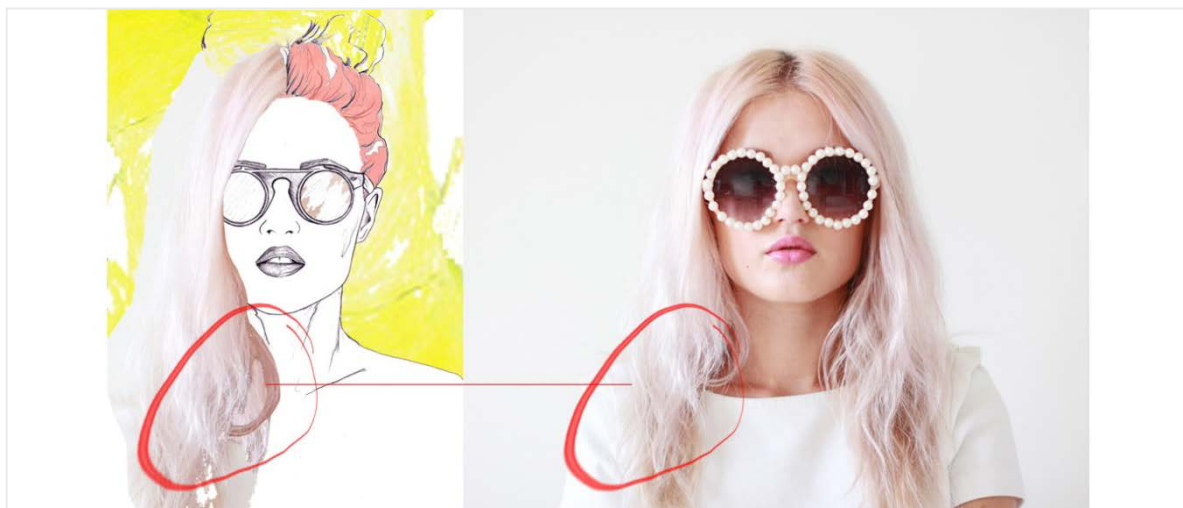
Opinnäytetyössäni kuvan **käyttö** tulee selkeästi esille sen visuaalisessa ensivaikutelmassa: kuvassa 10 havainnollistuu toimeksiantajan blogin kuvasijoittelu, työn **käyttöyhteys** sekä lopullisen kuvan asettaminen blogin layoutissa. Se on asiakkaan toiveiden mukaan informatiivinen ja huomionarvoinen kuvitustyö, joka eroaa vaaditulla tavalla blogin muusta visuaalisesta materiaalista. Kuvan kohde on tunnistettavissa oleva, jolloin lukija pystyy ilman erillistä tekstiyhteyttä mieltämään kuvan esittäväksi profiilikuvaksi. Kuvassa yhdistyy oikeassa suhteessa perinteisiä kuvitustekniikoita sekä nykyaikaisempia, digitaaliseen kuvanmuokkaukseen pohjautuvia menetelmiä. Näin, kohteen asentojen ja värivalintojen lisäksi, kuva on tuotu nykyaikaan ja vastaamaan verkkomedian tarpeita huomiotaheittävästä piirroselementistä.

KUVA 10. Layoutin visualistointi. Valmiin tuotteen asettuminen suhteessa toimeksiantajan muuhun blogiin. Heiskanen, Sirpa 2013

Victor Papanekin mukaan tuote ilmentää yleensä jotain tiettyä aikaa ja olosuhteita (Tekstiili- ja vaatetusalan virtuaalikouluhankkeen www-sivu). Omassa työssä kuvan **telesis** eli aikasidonaisuus tulee esille ennen kaikkea hahmon muotokielessä sekä työn teknisissä ominaisuuksissa. Määrittelen kuvan 2000-luvun poptaideteokseksi, sillä se yhdistelee vaivatta menneiden vuosien kuvataiteen elementtejä ja sitoo ne nykyaikaan eri teknisin ratkaisuin. Digitaalisena tuotoksena kuva on verrattain ekologinen ja kestävä kehitystä edistävä. Myöhemmin 1980-luvulla Papanek tosin muokkasi analyysimallinsa telesis-käsitettä seuraamuksiksi ja vastuullisuudeksi, nämä näkökulmat sopivat mielestäni paremmin teollisen tuotannon artefaktien tarkasteluun, joissa tulee laajemmin huomioida muun muassa eri eettiset tekijät. (Anttila 2005, 212.)

Mielestäni nykyinen kuvitustaide on ilmeeltään graafista ja digitaalisesti viimeisteltyä. Sama tyyli ja rakenne nousee esille myös omassa työssäni, jossa pelkistettyyn, perinteisellä kuvataiteen tekniikalla työstettyyn piirrokseseen on lisätty elementtejä hyödyntäen nykyajan digitaalisia **menetelmiä**. Näen, että digitaalisen kuvanmuokkauksen hyödyntäminen kuvataiteessa on lähes arkipäivää 2000-luvulla, minkä vuoksi kuva voidaan vaivatta mieltää tämän aikakauden tuotokseksi. Digitaalista muokkausta ja eri kuvien ja artefaktien yhdistämistä havainnollistan kuvassa 11, jossa käy ilmi, kuinka lisäsin työhön elementin toimeksiantajan realistisesta valokuvasta.

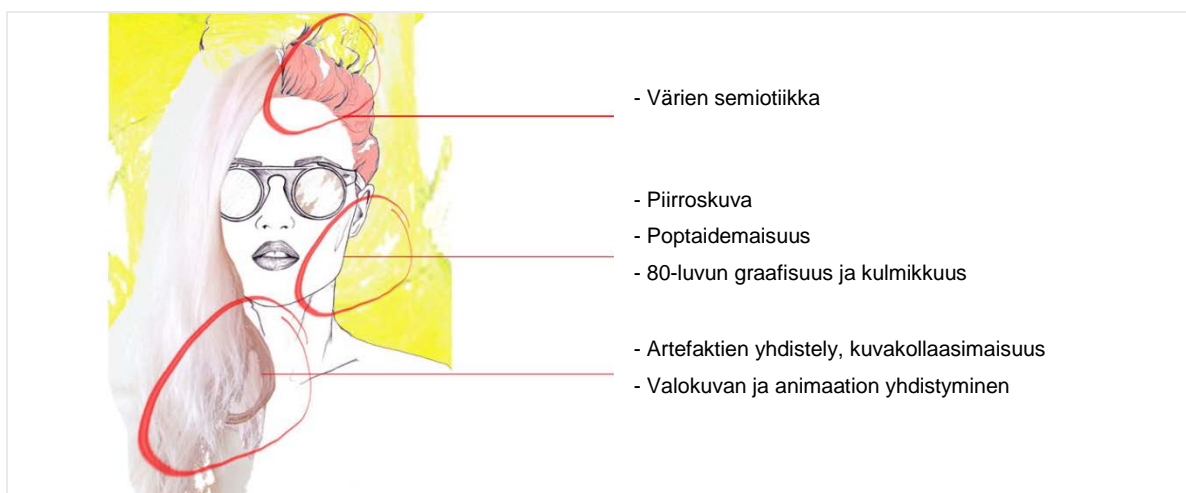
KUVA 11. Kuvien yhdisteleminen. Havainnollistava kuva, kuinka siirsin vaaleanpunaisen hiusosion toimeksiantajan kuvasta tekemääni kuvituskuvaan. Valokuva Luostarinen, Jesse 2013. Muokannut Heiskanen, Sirpa 2013

Kuvan monitasaisuus ja eri kuvataiteen tekniikoiden yhdisteleminen erottavatkin kuvan selkeästi menneiden vuosikymmenten suomalaisesta muotikuvituksesta. Esimerkiksi sotavuosia seuranneiden kotimaisten kuvitustöiden pääasialliset valmistusmenetelmät perustuivat pitkälti perinteisiin kuvataiteen tekniikoihin ja muun muassa suomalaisen muotipiirtämisen pioneeri Kyllikki Raustila hyödynsi töissään lähinnä tussia ja akvarelliväritystä (KUVA 12). Vahvat, selkeät vedot sekä veistokselisuus olivat Raustilan tavaramerkkejä, kun taas henkilökohtaisesti inspiroidun enemmän 80-luvulle sijoittuvasta pop-taidetyylisestä kuvitustaiteesta. Niissä hahmot kuvattiin graafisina ja muodot olivat kulmikkaat. Kuvassa 12 havainnollistan eri kuvitustyylien eroavaisuutta: vasemmalla on Kyllikki Raustilan 1950-luvun alkuun sijoittuva muotipiirros ja oikealla Rauni Palosen graafisempi, 1990-luvun lopun kuvitustyö. Valmistamani kuvitustyö on myös *tunnelmallinen* muotikuvituskuva, kun aiemmin kuvittajat keskittyivät muotipiirroksissa vaatteiden ja asujen selkeään esittelyyn.

KUVA 12. Kotimaisia muotipiirustuksia. Vasemmalla Kyllikki Raustilan piirros turkismainoksesta ja oikealla Rauni Palosen 90-luvun lopun kuvitustyö (Vekkeli 2005. 49, 98).

Valmis kuva on taiteen kategoriaan sijoittuva, **esteettinen** muotokuvitustyö, jossa esiintyy useita taiteen elementtejä sekä semioottisia merkityssuhteita. Kuva täyttää *ikoni* käsitteen kriteerit, sillä se muistuttaa tunnistettavasti kuvauksensa kohdetta (Hatva 1993, 30). Poptaidemaisena piirroskuvana se voi myös synnyttää katsojassa vahvoja miellelyhtymiä, **assosiaatioita**, esimerkiksi 1980-luvun kuvataiteeseen. Muotokielen kulmikkuutta on pehmennetty naisellisilla värivalinnoilla, jolloin kuvasta on saatu **esteettisesti** miellyttävä ja harmoninen (KUVA 13). Näin se ei myöskään häiritsevästi erotu toimeksiantajan blogin muusta visuaalisesta materiaalista ja on katsojan kannalta helpommin lähestyttävä. Värivalinnoilla ja kuvasommittelulla kuvaan on luotu dynaamisuutta ja värit on aseteltu kuvaan semioottisten merkitysten pohjalta (kts. s. 42). Eri väriratkaisuilla on vaikutettu myös kuvan huomionarvoon sekä muistettavuuteen (kts. s. 42).

KUVA 13. Eri elementtien asettelu ja niiden semioottiset vuorovaikutussuhteet. Tekijä Heiskanen, Sirpa 2013

Victor Papanekin funktioanalyysi avaa mielestäni hyvin valmistamani kuvituskuvaan tarkoitusta ja tarkastelee teoksen funktiota objektiivisesta näkökulmasta. Menetelmä myös onnistuneesti antaa valmiudet arvioida kuvan tehtävän todentumista käytännössä. Anja Hatvan ja Charles Peircen semioottisten osa-alueiden yhdistäminen tuoteanalyysiin syvensi tuotteen tarkastelua ja lisäsi Papanekin analyysimallissa vajaan jääneen subjektiivisen tulkinnan merkitystä. Näiden yhdistelmien myötä pystyin prosessoimaan ja analysoimaan kuvaa kattavasti ja tekijän näkökulmasta katsottuna kriittisesti.

6 ARVIOINTI JA PALAUTE

Tausta-aineiston kerääminen, tiedon kriittinen analysointi sekä luova prosessi kuuluvat mielestäni oleellisesti taitelijoiden toimenkuvaan. Tätä seuraa tuotteen toteutus käytännössä ja sen lopullinen analysointi. Koenkin, että opinnäytetyöni aihe sekä sen rajausta ovat onnistuneita, sillä ne sisältävät kaikki edellä mainitsemani osa-alueet. Opinnäytetyöllä on myös mielestäni uutuus- ja käyttöarvoa: työni laajentaa varmasti monen opiskelijan käsitystä vaatetusmuotoilun monialaisuudesta sekä päätöksen mahdollisuuksista.

Yllä mainituista elementistä rakentui kokonaisuus, joka tukee omaa ammatillista kehittymistäni sekä vastaa omiin intresseihini luoda työelämäyhteyksiä kotimaiseen muotimediaan. Työssä yhdistyi omien kuvallisten vahvuuksien esiintuominen ja visuaalisen osaamiseni markkinoiminen kasvavalle media-alalle. Projekti sisälsi myös haastavia ja työn kannalta merkittäviä osa-alueita. Kattavan teoria-aineiston karsiminen, aiheen rajaaminen sekä oikeista lähtökohdista tapahtunut prosessianalyysi veivät ajallisesti eniten aikaa, mutta vaikuttivat oleellisesti ehjän kokonaisuuden syntymiseen. Haastavuuden lisäksi opinnäytetyöni aihe tuki omien kuvallisten vahvuuksieni kehittämistä ja oli kokonaisuutena mielekäs. Mielestäni jouduin työn aikana tasapainottelemaan sopivassa suhteessa omien sekä asiakkaan toiveiden välillä ja tarkastelemaan projektikokonaisuutta objektiivisella tasolla. Kriittinen analysointi sekä kattava tausta-aineistoon tutustuminen loivat vakaan pohjan itse fyysisen kuvituskuvan valmistukselle.

Kuvitusprosessi eteni vaivattomasti, mitä edesauttoi oma vahva visuaalinen hahmottaminen sekä kommunikointi toimeksiantajan kanssa. Valmiista kuvasta (KUVA 14) tuli omasta ja asiakkaan mielestä onnistunut. Toimeksiantajan palautteen (2013-10-15) mukaan kuva sopi erinomaisesti osaksi hänen muotiblogiaan. Erityisesti hän tykästyi kuvassa kasvojen ja hiusten kontrastiin, rohkeaan värin yhdistelyyn sekä käytettyyn kuvitustekniikkaan. Hän julkaisi kuvan omassa blogissaan 17.10.2013 ja kuva sai jo muutaman päivän sisällä paljon positiivista palautetta sekä huomiota sosiaalisessa mediassa. Kuvasta sekä opinnäytetyöstäni rakentui siis todistetusti vaikuttava kokonaisuus, joka tulee todennäköisesti hyödyttämään minua tulevassa työelämässä.

KUVA 14. Valmis kuvituskuva. Tekijä Heiskanen, Sirpa 2013

7 LÄHTEET

Ablan, Dan 200. *Digital Cinematography & Directing*. Indianapolis: New Riders Publishing.

Anttila, Pirkko 2005. *Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta*. Artefakta 16. Hamina: AKATIIMI Oy.

Berner, Anna-Sofia 2010 *Trendikäs kuvittaja*. Ylioppilaslehti [verkkoartikkeli]. 5.3.2010 [viitattu 2013-08-13]. Saatavissa: <http://ylioppilaslehti.fi/2010/03/trendikas-kuvittaja/>.

Brusila, Riitta 1997. *Realismista fiktoon. Visuaalisuus ja suomalaiset aikakauslehdet*. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Brusila, R.& Ylimartio, S. 2003. *Kuvittaen. Käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Carter, Michael 2012. *Stuff and Nonsense: The Limits of the Linguistic Model of Clothing*. *Fashion Theory: The Journal of Dress, Body and Culture*. Volume 16, 343–354. Bloomsbury Journals.

Hatva, Anja 1993. *Kuvittaminen*. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Heiskanen, Annaliina 2013-06-17. *Ehdotus yhteistyöhankkeesta* [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Sirpa Heiskanen. [Viitattu 2013-06-17.] Saatavissa: Kotka. Vastaanottajan henkilökohtainen arkisto.

Heiskanen, Annaliina 2013-07-10. *Ehdotus yhteistyöhankkeesta* [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Sirpa Heiskanen. [Viitattu 2013-07-10.] Saatavissa: Kotka. Vastaanottajan henkilökohtainen arkisto.

Heiskanen, Annaliina 2013-07-10. *Illustration* [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Sirpa Heiskanen. [Viitattu 2013-07-10.] Saatavissa: Kotka. Vastaanottajan henkilökohtainen arkisto.

Heiskanen, Annaliina 2013-10-15. *Illustration* [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Sirpa Heiskanen. [Viitattu 1.11.2013] Saatavissa: Kotka. Vastaanottajan henkilökohtainen arkisto.

Huttunen, T. & Veivo, H.1999. *Semiotikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. 1. painos. Helsinki: Oy Edita Ab.

Hämäläinen, Leena 2013. *Animatic kuvasuunnittelun työvälineenä – Animoitu kuvakäsikirjoitus osana näytelmäelokuvan tuotantoa*. [verkkojulkaisu]. Metropolia Ammattikorkeakoulu, viestinnän koulutusohjelma, medianomi. Opinnäytetyö [viitattu 2013-10-19]. Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59073/Opinnaytetyo-2013Leena_Hamalainen.pdf?sequence=1.

Keskinen, Toni 2000. *Digitaalinen liiketoiminta*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koskennurmi-Sivonen, Ritva 2012 *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen* [verkkojulkaisu]. Tekstiilikulttuuri-seuran julkaisu. Helsinki [viitattu 2013-10-22]. Saatavissa: https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/files/25567166/Johdatuksia_pukeutumisen_tutkimukseen.pdf.

Koski, J. & Tuominen, S. 2004. *Luovan ajattelun käsikirja. Kuinka ideat syntyvät*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Koski, Heidi 2012. *Jutuksi muotoiltu. Läpileikkaus suomalaiseen muotijournalismiin ja muotoilujutun aineksiin*. [verkkojulkaisu]. Aalto-yliopisto, taiteiden ja suunnittelun koerkeakoulu, muotoilun laitos, tekstiilitaiteen koulutusohjelma. Taiteen maisterin opinnäytetyö [viitattu 2013-08-15]. Saatavissa: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/5976>.

Kuisma, K., Rätty, P. & Töyry, M. 2008. *Editointi aikakauslehdissä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kupiainen R. & Sintonen S. 2009. *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

Laaksonen, Janne 2006. *Kuvakarusellissa. Kuvatoimittajan työnkuva suomalaisissa sanomalehdissä*. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, tiedotusoppi. Pro gradu –tutkielma [viitattu 2013-08-02]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94043/gradu01470.pdf?sequence=1>.

Ljokkoi, Mari 2012. *Kalevala 2.0 Luova prosessi videoteoksen takana*. Tampereen ammattikorkeakoulu, kuvataiteen laitos. Tutkielma [viitattu 2013-10-25]. Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/60456/Ljokkoi_Mari.pdf?sequence=2.

Nieminen H. & Pantti M. 2004. *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Helsinki: Loki-Kirjat.

Piispa, Johanna *Muotikirjoittaminen lehdessä ja verkossa*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, kulttuuriala, vaate-tusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö [viitattu 2013-04-15]. Saatavissa: <http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45012/opinnaytetyo2012.pdf?sequence=1>.

Miller, Arthur I. 2010. Eureka! How moments of genius happen. *New Scientist* [verkkojulkaisu]. 2010, nro 2777. [Viitattu 2013-10-14.] Saatavissa: <http://www.newscientist.com/article/mg20727776.800-eureka-how-moments-of-genius-happen.html>.

Potenze, Sonja 2013. *Viikon vieras: Hanna Nikkanen. Toimittajan pitää olla reilu*. Toimittajat ilman rajoja [verkoartikkeli]. 2013-05-15. [Viitattu 2013-08-16.] Saatavissa: <http://toimittajatilmanrajoja.fi/viikon-vieras-hanna-nikkanen-toimittajan-pitaa-olla-reilu/>.

Rantanen, Lasse 2007. *Mistä on hyvät lehdet tehty? Visuaalisen journalismin keittokirja*. Helsinki: Hill and Knowlton Oy.

Rauhala, Mariella 2012. Kuopio. Savonia ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia. *Steps, models & tools of creative process*. Luentomateriaali [katsottu 2013-11-14].

Robinson, Andrew 2010. *Sudden Genius? The Gradual Path to Creative Breakthroughs*. Oxford: Oxford University Press.

Salo, Merja 2000. *Imageware. Kuvajournalismi mediafuusiossa*. Jyväskylä: Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 59.

Seppänen, Janne 2002. *Katseen voima* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Taiteen edistämiskeskuksen www-sivu. *Taidejournalistit* [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-10-22.] Saatavissa: <http://www.taike.fi/fi/web/taike/etusivu>.

Tekstiili- ja vaatetusalan virtuaalikouluhankkeen www-sivu. *Tuotteen funktioanalyysi (Victor Papanek)* [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-10-27.] Saatavissa: <http://www.haktonopetus.fi/kultsova/funktio.htm>.

Vekkeli, Pirkko 2005. *Muodin käsiala, kolme suomalaista piirtäjää*. Helsinki: Helmi Kustannus, Bonnier Group.

Vogue 2009. *People and parties: Mademoiselle Coco Speaks* [verkkojulkaisu]. Vogue UK. [Viitattu 2013-08-05.] Saatavissa: <http://www.vogue.co.uk/spy/celebrity-photos/2009/07/17/coco-chanel-quotes-and-photos/gallery/392374>.

KUVALÄHTEET

KUVA 1. Heiskanen, Sirpa 2012. *Illustrations* [kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 4. Heiskanen, Sirpa 2011. *Kultainen leikkaus* [kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 5. Heiskanen, Sirpa 2013. *Kuvitustyön alkuluonnoksia* [luonnos]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 6. Heiskanen, Sirpa 2013. *Kuvitustyön luonnoksia toimeksiantajan kasvoista* [luonnos]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 7. Heiskanen, Sirpa 2013. *Lopullisen kuvituskuvan alkuasetelma* [luonnos]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 8. Heiskanen, Sirpa 2013. *Demonstraatio valitun kuvan rakentumisesta* [digitaalinen kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 9. Heiskanen, Sirpa 2013. *Digitaalisen kuvanmuokkausprosessin havainnollistaminen* [digitaalinen kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 10. Heiskanen, Sirpa 2013. *Layoutin visualisointi* [digitaalinen kuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 11. Heiskanen, Sirpa 2013. *Kuvien yhdisteleminen* [digitaalinen kuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 13. Heiskanen, Sirpa 2013. *Eri elementtien asettelu* [digitaalinen kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 14. Heiskanen, Sirpa 2013. *Valmis kuvituskuva* [digitaalinen kuvituskuva]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVIO 1. Heiskanen, Sirpa. *Työn toimintaympäristö* [kuvio]. Pirkko Anttilan kaaviota mukaillen (2005, 169). Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVIO 2. Heiskanen, Sirpa 2013. *Peircen pragmaattinen merkkikaavio* [kuvio]. Huttusen & Veivon mallia mukaillen (1999, 41.) Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVIO 3. Heiskanen, Sirpa 2013. Luovan prosessin käsitteellistapahtumaketju [kuvio]. Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVIO 4. Heiskanen, Sirpa 2013. Taiteilijan ja vastaanottajan koodausprosessi [kuvio]. Anja Hatvan mallia mukaillen (1993, 45.) Saatavissa: Kotka. Tekijän oma kuva-arkisto.

KUVA 2. Luostarinen, Jesse 2013. *ANNALIINA-blogin kuvamateriaalia* [digikuva]. Saatavissa: Turku. Kuvaajan oma kuva-arkisto.

KUVA 3. Luostarinen, Jesse 2013. *Inspiraatiokuvia* [digikuva]. Saatavissa: Turku. Kuvaajan oma kuva-arkisto.

KUVA 11. Luostarinen, Jesse 2013. *Kuvien yhdisteleminen* [digitaalinen kuva]. Saatavissa: Turku. Kuvaajan oma kuva-arkisto.

KUVA 12. Vekkeli, Pirkko 2005. *Kotimaisia muotipiirustuksia* [skannattu kuva]. *Muodin käsiala, kolme suomalaista piirtäjää*. Helsinki: Helmi Kustannus, Bonnier Group. Saatavissa: Helsinki. Vekkelin kuva-arkisto.

MATERIAALILÄHTEET

Salo, Merja 2011. Professori. Aalto-yliopisto. Helsinki 2011-09-19. *Median murros: kuvien viestit*. Luento [katsottu 2013-10-22]. Saatavissa: <http://mediafactory.aalto.fi/merja-salo-kuvien-viestit-2/>.

Vekkeli, Pirkko 2005. *Muodin käsiala, kolme suomalaista piirtäjää*. Helsinki: Helmi Kustannus, Bonnier Group.

Tekstiili- ja vaatetusalan virtuaalikouluhankkeen www-sivu. *Tuotteen funktioanalyysi (Victor Papanek)* [verkkopublication]. [Viitattu 2013-10-27.] Saatavissa: <http://www.haktonopetus.fi/kultsova/funktio.htm>.